

No. 21 - 21 FEBRUARI 1953

Weekabonnement 30 ct

Losse nummers 35 ct

DE
Spiegel
CHRISTELIJK
NATIONAAL
WEEKBLAD

De wereld snelt te hulp!

Korporaal de Luna, geboren in Mexico, thans in Amerikaanse dienst, werkt aan het herstel van de dijken op Tholen. (Zie de reportage vanaf pag. 14).

ZO LEEFT EEN dorp in het

Onze fotograaf Jo Bokma heeft, met laarzen aan, op deze wijze foto's kunnen maken van het dorp in het water.

ZO MAAR EEN STAD...

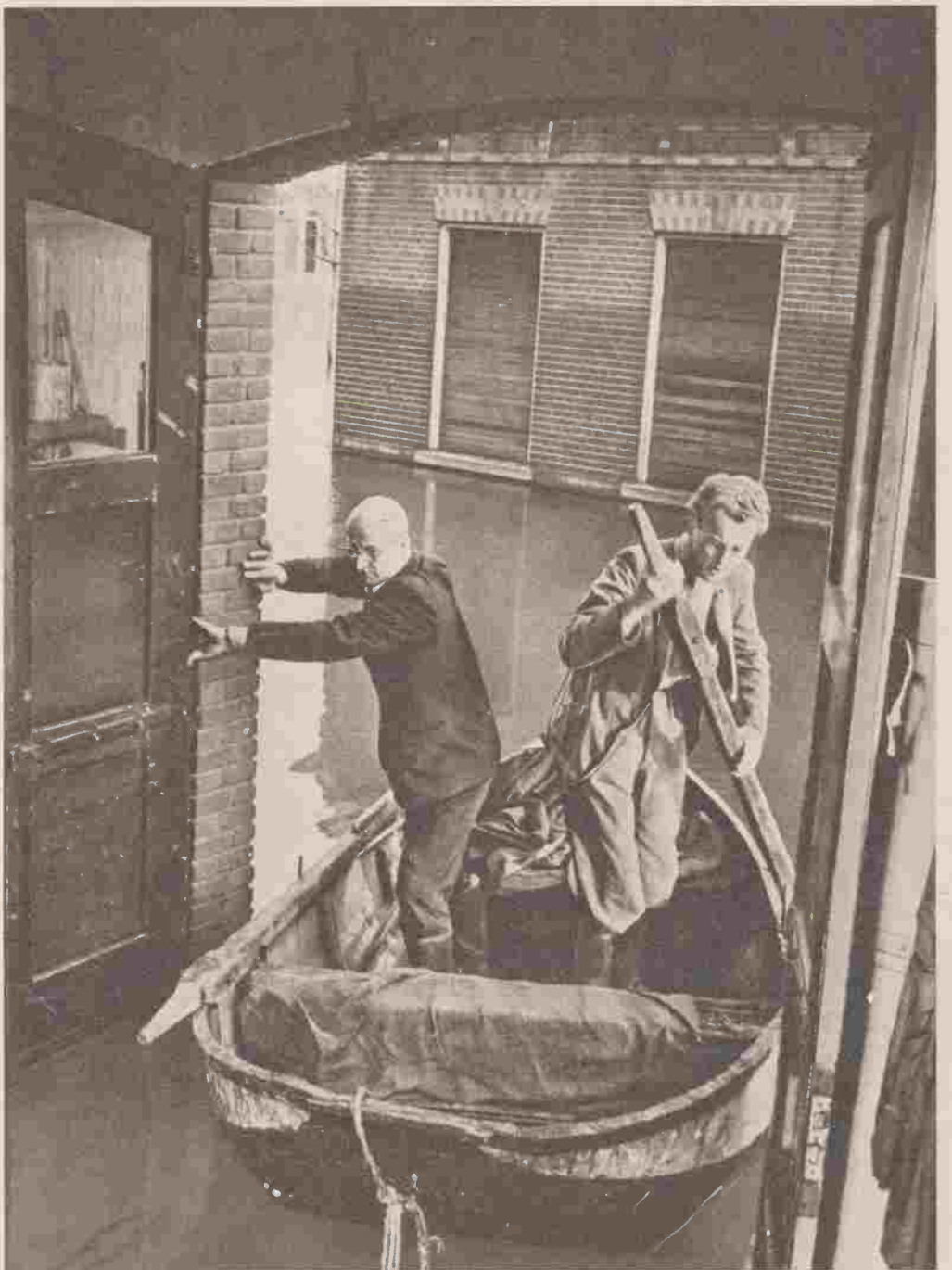
Een week na de ramp bezochten onze reporters, Jo Bokma en Wim Dussel zo maar ergens een stad. We wilden U laten zien, hoe het leven reilt en zeilt in 't verdrinken gebied. We wilden U óók laten zien, dat Nederland níét bij de pakken neerzit, maar aanpakt!

De namen van de mensen noemen we niet. Ze zijn voor ons de evenzovele afschaduwingen van de tienduizenden die in dezelfde omstandigheden verkeren.

De naam van het stadje willen we tóch even noemen. 't Is Klundert. We namen deze plaats niét, omdat het Klundert is, maar ook alweer als voorbeeld voor zovele steden en dorpen en gehuchten.

De boer, zijn vrouw en een gedeelte van de tien kinderen tegen Wim Dussel: „Ik heb alles verloren, meneer, en alles behouden”.

De manufacturier, annex meubelverkoper, komt met zijn zoon thuis. Dit is de garage, maar nu is het een botenhuis geworden...

It is een verhaal over een dorp. Over één dorp. Over één van die, ik weet niet hoeveel, dorpen, getroffen door de grootste watersnood sedert eeuwen. Het is dáárom zo'n grote ramp, omdat we er niet op gerekend hadden. We hadden alles kunnen hebben: een nieuwe oorlog desnoods, of een atoombom, want daarover sprak de wereld dag in dag uit. We hebben gehoopt en gebeden dat dát niet over ons zou komen maar we waren er héél diep in ons hart eventueel op voorbereid. We zouden dan gezegd hebben: „Zie je nou wel... ik heb het altijd wel gezegd...” Nu niet. Nu overviel het ons. Het kwam z'o plotseling dat niemand die Zondag dacht dat het érg zou zijn. Maar het is wél erg geworden. U weet dat en ik weet dat. Wij weten het allemaal. Onze gedachten waren opeens daarginds, bij Zeeland, Brabant en Zuid-Holland. Bij de dorpen en steden en gehuchten, bij de eilanden die nu opeens geen eilan-

den meer waren. Bij de duizenden en nog eens duizenden, die daar worstelden. En we hebben gegrepen in onze kleerkast en de volgende dag in onze beurs. We hebben gegrepen, maar we hebben niet begrepen. Dat konden we niet. Dat kunnen we nog niet. Dat zullen we nooit kunnen, zolang we het niet hebben meegemaakt. Daarom is dit een dorp in het water geworden. Een willekeurig dorp uit de honderden. Een dorp als overal: eens hebben er mensen gewoond zoals U en ik. Mensen met hun kleine en hun grote zorgen en zorgjes, met hun lief en leed, hun afgunst en hun saamhorigheid, hun dorpsse gemoedelijkheid en hun praatjes achter de gordijntjes, want ook dát hoort bij een dorp. Een naamloos dorp met een name-loos leed. Met een burgemeester, een dominee, een dokter en een postbode. Een familie, nóg een familie en nóg een. Zomaar, drie families. Een dorp met jonge kerels

en oude mensjes, en dat alles met hun huizen en huisjes. Het dorp was net als alle andere. Met een kerk, met twee, ja met drie kerken zelfs. Met boerderijen, grote en kleine, met een paar garages, een manufacturen- en meubelwinkel, en een fabriek van houtwaren. Dat alles was: het dorp. Nu staat het onder- of in het water. De mensen zijn weg. Bijna alle mensen bedoel ik. Want natuurlijk zijn er gebleven. Er zijn er zelfs die vrijwillig kwamen, ofschoon ze veilig buiten het noodgebied zaten. Er zijn er ook teruggekomen om nu alweer te gaan opbouwen. Er zijn er ook, die nimmer zullen terugkomen omdat ze verdrongen zijn. Dat is dat dorp. Dat dorp in het water.

U moet mij niet vertellen dat U weet wat water is. Zegt U niet, dat het deze winter weken-, zo geen maandenlang geregend heeft. Kom niet aan met het verhaal dat U een

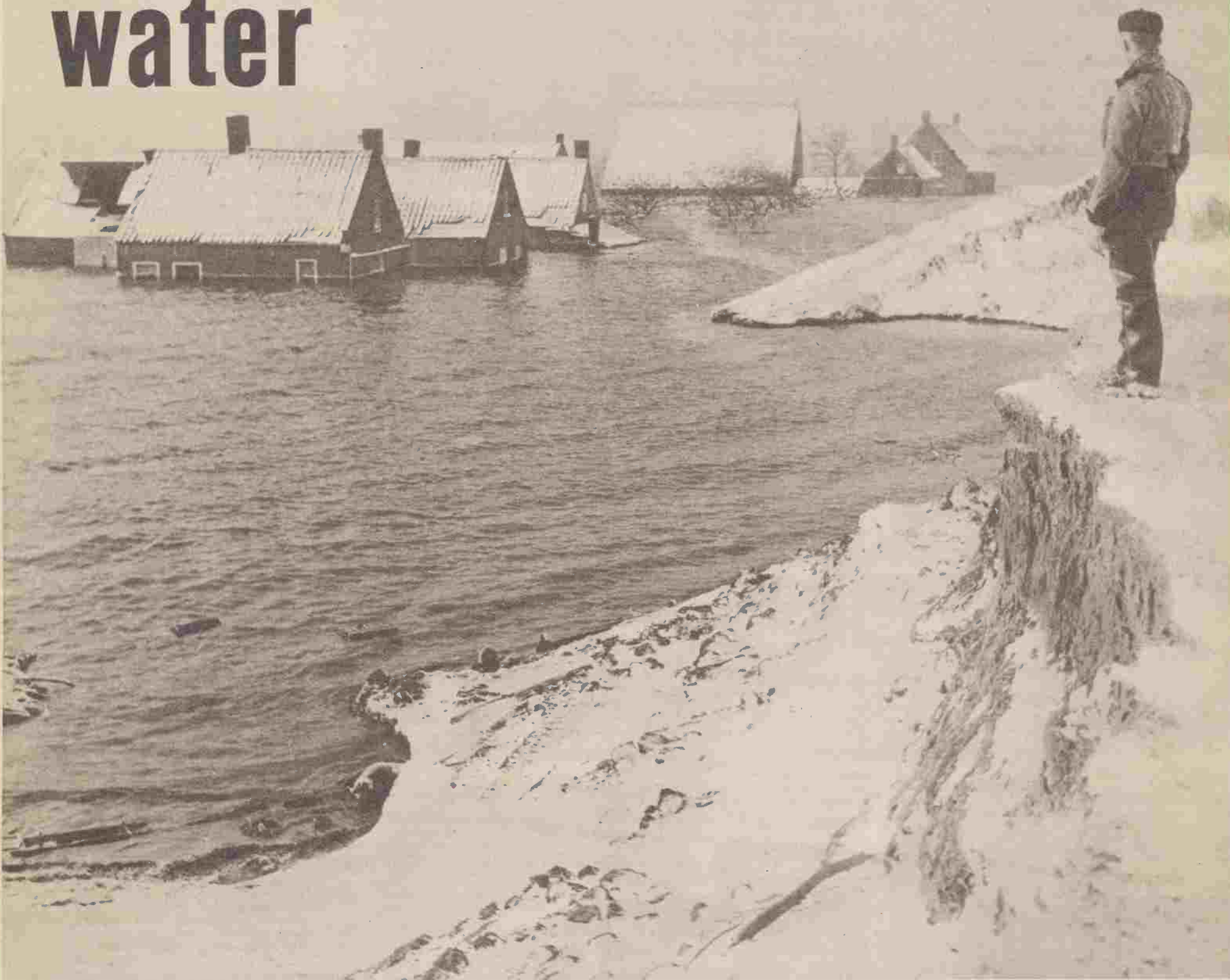
grote lekkage heeft gehad van Uw bovenburen en vertelt U me zélfs niet dat U in de afgelopen dagen de kranten heeft gelezen en hérlézen en dat U alle foto's intens heeft bekeken.

O, ik weet het: U heeft dat gedaan, net als ik. U heeft ook, gelijk een hond aan de ketting, aan Uw radio gezeten en U heeft het hoofd geschud en iets weggeslikt bij het horen van al die ellende. Ik weet het: U heeft er dagenlang over zitten praten. We hebben alles gegeven wat we konden missen — en soms ook veel dat we eigenlijk niet konden missen — om zodoende iets te kunnen doen voor die duizenden en nog eens duizenden daar in Zuid-Holland, Zeeland en Brabant.

Maar U weet tóch niet wat water is.

U heeft het niet gezien en zelfs al had U dat wél, dan wist U het nog niet. Want U heeft niet in nóód gezeten. Niet in die nood, waarin,

water

De boerderij in het water, Jan op de dijk. Droefheid? Nee! Straks wordt alles weer drooggemalen en beginnen we opnieuw, voor de derde keer!

zoals men dat zo vaak zegt, „het water tot aan de lippen is gekomen.” Zó was het daarginds. Het water steeg daar hoger dan de lippen. Eigenlijk stéég het niet, het wás er opeens, zomaar, bij al die mensen. Het viel op hen. Op die mensen, die nu geëvacueerd zijn. Op diegenen die verdronken en op al die anderen, die we nog steeds missen.

Het viel op de steden en op de dorpen, omringd door dijken. Zware, stevige dijken, waarachter je je veilig waande. Maar opeens was er toch geen dijk meer. Hij was gebroken, opgelost in het water, weggespoeld op sommige plaatsen, mét de huizen die er achter stonden. En in die huizen woonden mensen. Er was vee, er waren stallen, schuren en zoveel duizend dingen meer. Maar het is weg. Er is alleen maar water. Oneindig veel water. Maar wat klets ik, U weet niet wat water is. U moet eens, nu U dit zo leest, om U heen kijken, in de ka-

mer. Kijk naar de deur en kijk bóven die deur. Bij velen van U hangt daar vaak een schilderij: Uw huis, of een „Herinnering aan Uw vijftwintigjarige echtvereniging”, in sierlijke letters.

Kijk, tot de bovenkant van dat schilderij, een halve meter of zo van het plafond: tot dáaraan steeg het water — in een gunstig geval. Trek een lijn, de hele kamer rond, op die hoogte. Trek die lijn door het hele huis, in de gang, in de keuken, in de slaapkamers. Een halve meter van het plafond, overal in Uw huis. En nu is er water in de kamer. Water, water en meer water, in de gang, in de keuken, in de slaapkamers. Water, tot aan die lijn. Zilt, zout water. En nu drijft alles wat U heeft in dat water: het dressoir, de stoelen, de tafels, de kastjes. Het orgel of de piano, Uw boekenkast, de schilderijen, het beddegoed en de divan. De klok en de schemerlampjes. Alles klotst, twee meter hoog. De potten en de pannen in de

keuken. Alles in de keuken. U weet niet half wat U heeft als alles drijft.

Het behang weekt los, ramen en deuren zitten onder water en U moet dus duiken als U in de gang en in de keuken wilt komen.

Prent U dat goed in. Bekijk nu de dingen om U heen, die U zo dierbaar zijn. Kostbaarheden of kleinigheden, het doet er niet toe. Soms kunnen kleinigheden nog meer betekenen: foto's, soms van overledenen, een oude familiebijbel, een souvenir aan iets goeds, een prulletje, door een kind gemaakt. De kleine dingen van het leven: in het water, wég.

En nu staat U op de dijk — de gebroken dijk. Het water klotst. De duizenden, de miljoenen liters water, waarin Uw huis nu drijft. Dáár ergens moeten de ramen zijn, want de gordijnen drijven buiten als dweilen. Een crapeau drijft voorbij, een kussen, een luik. Als U boft, en Uw woning staat wat hoger, dan

kunt U het huisnummer nog nét zien. Drie meter er vandaan staat een bordje ook nét boven de wateroppervlakte: „Bushalte”.

Aan het eind van Uw straat — die geen straat meer is, maar een vaart van meer dan twee meter diepte — een ander bord. „B - breedte 2.20 m”. Er moet ook nog opstaan: „wieldruk zo en zoveel”, maar dat is niet te lezen, want dat zit ónder water, en wat zóu dat ook? U weet nu de toegestane breedte van Uw roeiboot: 2.20 m. Want de straat is immers geen straat meer, zei ik. Er zijn geen kuilen en gaten meer, geen kinderkopjes, geen putten, geen riooldeksels.

Geen trottoirs meer, geen stoepranden, lastige opstapjes en hekjes voor sommige huizen. Alleen maar water. Tussen Uw muur en die van de huizen aan de overkant: water. Het klotst.

Dát alleen hoort ge, in dat bootje waarmee ge er door vaart. Een doodse gracht. Alle huizen gelijk:

Steeds weer ronken de vliegtuigen over en worden voedselpakketten afgeworpen.

Dit was eens de apotheek van de dokter. Gered: duizend poeders...

Heeft U wel eens gehoord van iemand die kippen hield op de derde verdieping? Kippen en konijnen? Nood maakt vindingrijk.

geen leven. Alle deuren en ramen open, nu het water al wat gezakt is. Kinderspeelgoed en een kussen, tafelkleden en een radiotoestel. Appelen en een schoen. Een nachtkastje en wat rommel uit een étalage. Dat alles en niets méér. Geen mensen. Geen eerlijke en geen oneerlijke. Geen philantropen en geen egoïsten. Geen prachtmensen en geen roddelaars. Al die mensen zijn weg. Geëvacueerd, verdrinken of vermist. U bent daar, alleen. Alleen in dat bootje.

U heeft geboft.

Want U weet niet wat water is...

Het was zo'n pracht dorp, bijna helemaal weer herbouwd na de oorlog. Er woonden ruim vijfduizend mensen, die die oorlog overleefd hebben. Dat dorp heeft toen zoveel geleden — net als zoveel dorpen daarginds. Waarom moest dit voor een tweede keer? Waarom heeft dat dorp meer dan honderd levens betaald voor de bevrijding, waarom is toen zeventig procent verwoest? Nu was het bijna weer klaar: een nieuwe ambachtsschool, een nieuwe kerk, een nieuwe school voor buitengewoon lager onderwijs en een nieuwe Christelijk-Nationale school. Met een rusthuis in aanbouw en het prachtige, eeuwenoude Raadhuis bijna weer gerepareerd. Alles was daar eigenlijk nieuw: de winkels en de woonhuizen, ruim en fris gebouwd, de moderne buitenwijken die het dorp een stád deden lijken. Een grote, prachtige houtwarenfabriek. Dat dorp met zijn herstelde oude huizen, met... ach, laat ik ophouden. Het is wéér weg. Wéér mensenlevens, als door een wonder niet zoveel, weer brokken en ruïnes. Weggespoelde huizen, zes en een half jaar opbouw wég.

Bijna alle verhalen over de ramp zijn gelijk: de mensen konden niet geloven, dat er iets zou gebeuren. Ze konden niet geloven, te moeten vluchten om alleen het leven en niets meer dan dat, te mogen redden. Ze wilden blijven waar ze waren: op de plek, waar vader, grootvader en overgrootvader gewoond hebben, waar ze in 1940 en in 1945 de oorlog overleefden, waar ze bij de bevrijding in het water zaten, maar waar ze weer opbouwden en zich, al zwoegend en zwetend, veilig waanden. Er zijn zo vaak stormen geweest en opzwiepend water. Zo vaak was er springvloed en zo vaak heeft het water hoog gestaan, héél hoog. Maar die dijken hebben het al die keren gehouden. Natuurlijk: daarvoor zijn ze er toch? Waarom zouden ze het dan nu be-geven?

Zo dachten die mensen. Zo denken alle mensen. De mensen: de waterbouwkundigen, de ingenieurs, die, met de ervaring van onze voorouders én met behulp van de moderne techniek immers alles kunnen. Die alles kunnen maken en zelfs de zee beheersen. De mensen: de bewoners van al die steden en dorpen en gehuchten, die rotsvast vertrouwden op alles en iedereen.

Maar we zijn te kort geschoten, zo hopeloos te kort. We hebben gedacht, dat we mét radar en straaljagers en atoomsplitsing ook het water de baas waren. Maar we hebben gefaald. Dág tekenkamer, dág rekenmachine, dág wiskunde, dág techniek. We kunnen, ondanks jullie, wel op dak gaan zitten. Dat hebben ze ook gedaan, al diegenen die op jullie vertrouwden. Uren, dagen, nachtenlang. Hopen en bidden. En niet berekenen. Want de natuur is niet te berekenen.

En nu is het water gezakt. Bijna anderhalve meter in dat dorp. Ge kunt het zien op vele van de foto's. Het water is gezakt en daarmee is de hoop gestegen. De hoop om nog iets te redden.

De huizen waren hier en daar weer

En de morgen is weer daar: dominee gaat op stap.

te bereiken en je kon er binnen met hoge laarzen aan. Het water is gezakt en het aantal doden gestegen. Het leed is groter geworden en wordt nóg groter.

Het wonderlijke, het ongeloofelijke eigenlijk is, dat die weinige mensen die achtergebleven, tezamen

met diegenen, die terugkeerden, niet in de put zitten, niet moedeloos zijn en álle hoop, álle vertrouwen en álle wil hebben, nu al weer door te gaan. Zij allen hebben veel en soms alles verloren. De ramp is zó groot dat men niet hoeft te treuren om materieel verlies: iedereen

heeft dat. Ge hoort in dat dorp niet meer over wat was, maar over wat komt. Over wat gedaan moet worden, nu, op deze dag, morgen, overmorgen en volgende week. Iedereen heeft het druk. De burgemeester die een raadsvergadering heeft in een hokje van anderhalf bij twee

meter. De secretarie, die in een hotel werkt. De dokter, die, nu zijn patiënten geëvacueerd zijn en zijn instrumentarium verwoest, zich belast met de organisatie van „iets”. De weinige meisjes van het dorp, die voor jan-en-alleman hebben gekookt, dagenlang, zonder ophouden.

Rode-Kruis-zusters: een noodhospitaaltje inrichten en militairen verzorgen.

Jan en zijn vriend Kees met de truck, waarmee ze drie kwartier lang achteruít reden over de smalle, levensgevaarlijke dijk (Jan rechts).

Ook in dit dorp leest men „De Spiegel”. En of ge het geloven wilt of niet: Ze hebben ons honderd keer gevraagd: komt ie deze week? De postbode kwam, hoé dan ook!

De boerderij in het water.

De postbode, de dominee, de jonge boerenzoons, de politie, de Nationale Reserve, de militairen, het Rode Kruis. Dat alles werkt en werkt. Ondanks wát dan ook. Het werkt dag en nacht, door de week en 's Zondags. Hoort U dat goed? 's Zondags. Want er zijn in het rampgebied vijf en dertigduizend

cadavers van het omgekomen vee te vinden die een tweede ramp kunnen brengen als ze niet snel worden opgeruimd. En als er weer een springvloed komt en er zijn geen maatregelen getroffen, dan zijn we nóg verder van huis. Het leven van nóg eens duizenden en duizenden hangt daarvan af. Honderden men-

sen worden nóg vermist. Honderden huizen staan op punt van instorten. En misschien zijn er ook wel honderden gaten in die dijken die gedicht moeten worden. Daarom wordt er gewerkt, ook op Zondag, ook in die streken waar negentig procent van de bevolking orthodox is. Dat wou ik even zeg-

gen. Tegen die benzinepomphouder, die geen benzine op Zondag wilde geven aan de bestuurder van een auto van een van onze destructie-bedrijven, aan die man die die eerste Zondag geen kleren wilde geven waarom men kwam vragen.

Maar de jonge boerenkerels zijn die eerste Zondag in het water gedoken om te redden en zijn nu deze Zondag wéér in het water gedoken om cadavers uit stallen te halen. Vijfendertigduizend cadavers zijn er, ik zeg het nóg eens. Op die foto ziet U er twee, een drama op zichzelf. Wat heeft dat varken gedaan? Is het in doodsnood, toen het water steeg en steeg, op iets hoogs gaan liggen en zo verdrongen? Ik weet het niet. Maar kijk er alstublieft naar. Kijk naar dat paard en dat varken, twee uit die vijfendertigduizend.

Wilt U én aan de veertienhonderd mensen denken én aan die vijfendertigduizend dieren? En wilt U dan een busje in de buurt hangen waarop staat: voor het Nationale Rampenfonds? Want ziet u, ik ben zo bang. Ik ben zo bang, dat over een paar weken Heerenveen—DWS belangrijker is dan het Rampenfonds. Ik ben zo bang, dat we alles zo gauw weer zullen vergeten, juist, als we pas beginnen aan die verschrikkelijk moeilijke maar ook zo verschrikkelijk mooie taak. Ik ben zo bang, ook al, omdat we niet naar het noodgebied mogen om er te kijken. Eigenlijk moest het andersom zijn en moest iedereen verplicht zijn om er een dag heen te gaan.

We geven een dag van ons loon, een dag van ons werk, een aantal overuren of een paar procent van ons jaarlijks inkomen. Maar we moesten een dag van ons leven kunnen geven. Eén dag daarginds voor allemaal. Een dag in de kou. Een nacht op een dak, met het water tot aan de goot. Twee nachten in een boom. Drie dagen zonder eten. En dorst hebben, dorst, en verschrikkelijke dorst, daar midden in dat water.

Maar ach, wat klets ik weer, U weet immers niet wat water is? Of nu wel? Ik geloof er niets van.

Ik heb een boer gesproken, zo maar, een van de velen. Een boer met een vrouw en tien kinderen. Een prachtboer, een prachtvrouw en prachtkinderen. Hij had een boerderij met drie en twintig hectare bouw- en weiland. Met dertig koeien, met paarden, varkens, kippen, een tractor, een auto, een luxe-auto zelfs. Zulke boeren zijn er in alle dorpen, ik weet het. Hij zei: „Ik

De militairen: onbetaalbare hulp, onvermoeibaar en met enorm veel geduld. Zandzakken . . . zandzakken . . . zandzakken . . .

Een huis, waarvan de helft werd weggesleurd door het kokend geweld. Er is niemand vermist of verdrongen van de bewoners.

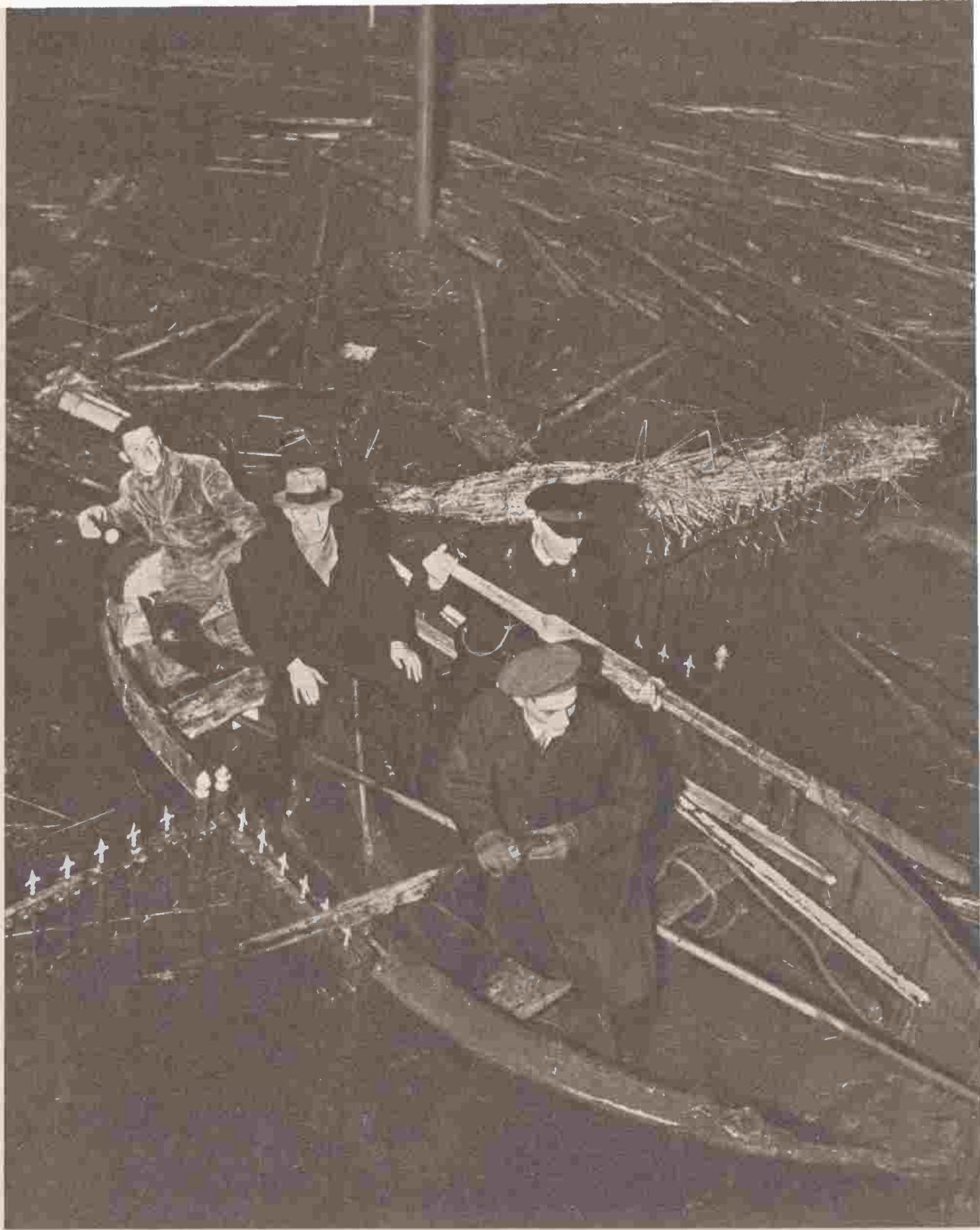
Middelpunt van het dorp: het fraaie, bijna geheel gerestaurerde raadhuis. Nu wéér beginnen.

Het Rode-Kruis reikt voedselpakketten uit aan diegenen die nog niet geëvacueerd zijn.

Twee uit de vijf en dertig duizend. Heeft het varken in doodsnood een hoge plek gezocht en is het daar verdronken? Niemand weet het.

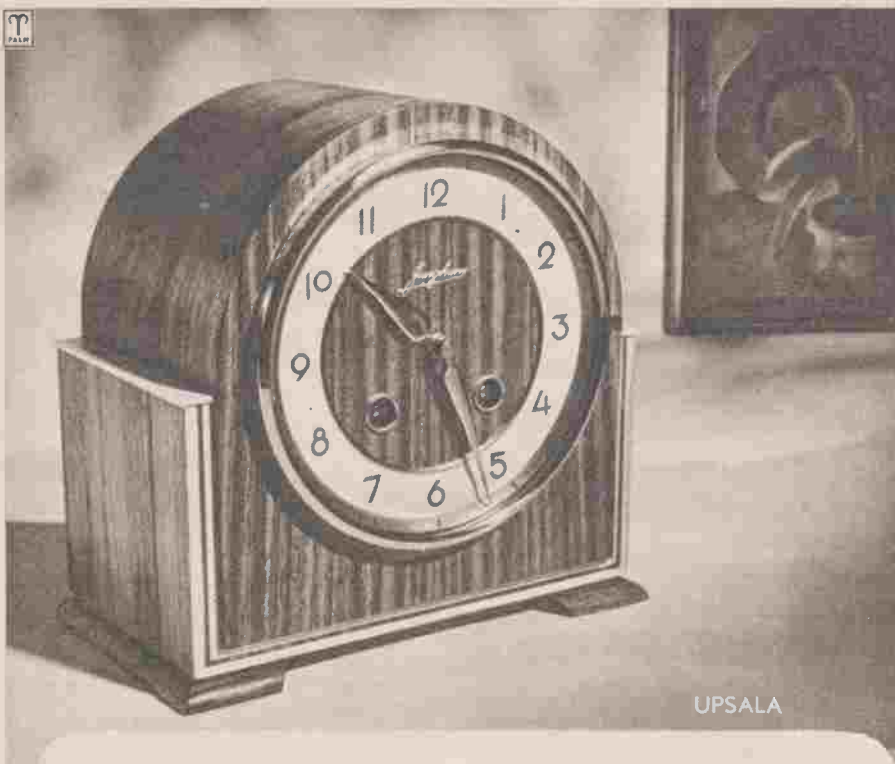
Na een dag van zoeken en bezoeken komt de dominee weer thuis. Behulpzame handen brengen hem, want officieel mag men na zonsondergang niet meer „op straat”.

ben in 1940 arm geworden door de inundatie en in 1944 door de gedwongen evacuatie. Er is veel vernield en we hebben alles weer opgebouwd. Nu is het weer weg. Acht en twintig koeien, twee kalveren, een paard, drie varkens, veertig kippen. De tractor, de aanhangwagen, de stallen, het woonhuis en de schuren. Het land staat onder zout water en in het woonhuis heeft het tot dertig centimeter op zolder gestaan. Ik heb dus alles verloren. Alles verloren en alles behouden. Want kijk, mijn vrouw is hier en de tien kinderen. O, ze zijn niet allemaal thuis. Een paar jongens zijn aan het werk, bij de cadaverploeg en bij het Rode Kruis. Maar ik heb ze allemaal en we zitten er mee thuis, hier bij de burgemeester. En ik ben zo blij omdat ik ze allemaal heb, als door een wonder. Want er was een dijkdoorbraak nog geen twintig meter van ons huis.”

Kijkt U weer even naar die foto. Dat is het huis van die boer. Het huis met de stallen, met alles er in dat nu verloren is. Toen en nu. Dat ziet die boer ook dagelijks voor zijn ogen. Maar hij zit niet in de put. Niemand zit in de put, ook niet diegenen die wél alles verloren en niets behouden hebben. Dat is het wonder van deze ramp, het onge-

lofelijke wonder. Ge voelt U klein naast zulke mensen. Klein naast zulke en naast nog zovele anderen.

Er is één van de zoons van die boer die Jan heet en dat is geen verzonnen naam. Jan is twee en twintig. Ik geloof dat hij de beste boerenzoon was die ik ooit ontmoette. Hij heeft op de avond van de ramp de kleine kinderen in de Opel naar het dorp gebracht, omdat het daar veiliger was dan in de polder. Het werd trouwens tijd, want het water stroomde al over de dijk... Jan haalde het, en leverde de kleintjes af in het dorp en vloóog terug. Maar het was niet meer nodig: hij kon met het kleine wagentje de grote boerderij niet meer bereiken. Toen heeft hij zijn vriend gehaald die een truck had. Samen zijn ze over een grote omweg nogmaals naar de boerderij gereden, waar de ouders met de grotere kinderen in angstige spanning wachtten op zijn terugkomst... Want hij alleen kon de tractor met aanhangwagen besturen waarop de rest zou vluchten... Tot op tweehonderd meter van huis kwamen ze met die truck. Toen zwiepte het water zó hoog over de dijk dat de truck begon weg te drijven. En ze konden niet draaien en terugrijden... Terug... dat was drie en een halve

UPSALA

VOOR DE MODERNE WONING

Met de Junghans „Upsala” werd een geheel nieuwe stijl in kameruurwerken gecreëerd, speciaal voor het moderne, vaak kleinere interieur. Het betrouwbare uurwerk geeft nauwkeurig de juiste tijd aan.

De bim-bam slag op dubbele bel is helder, klankvol, doch gezellig en intiem. De kast is van prachtig notenhout. U kunt kiezen uit 7 verschillende tinten, van licht naar donker of naturel. Steeds gaat de voorkeur naar

 Junghans
de goede ster voor Uw tijd

P 0105. Ah

VERKRIJGBAAR IN ALLE GOEDE KLOKKENWINKELS

Binnen enkele dagen verschijnt:

★ BOVEN HET BRUISEN... ★

Vier avondoverdenkingen uitgesproken voor de N.C.R.V. in de rampweek Februari 1953

DOOR Ds G. MEYNEN

24 PAGINA'S - PRIJS F 1.-

Deze toespraken hebben zeer de aandacht getrokken. Het is op verzoek van velen dat ze in druk verschijnen.

In elke boekhandel verkrijgbaar

**De gehéle opbrengst wordt afgedragen
aan het Rampenfonds**

N.V. GEBR. ZOMER & KEUNING'S UITGEVERSMIJ — WAGENINGEN

VERVOLG VAN PAG. 7

kilometer. Ze zijn terug moeten rijden om hun leven te redden: in de achteruit-versnelling. Drie en een halve kilometer achteruit in pikdonker in een vliegende storm, achteruit over een smalle dijk die het elk ogenblik kon begeven. Drie en een halve kilometer achteruit, op de tast.

Het duurde drie kwartier. Al die tijd hoorden ze kreten uit de huizen, zagen ze de mensen seinen geven met brandende sigaretten in die stikdonkere nacht. Maar ze konden niet helpen. Vader en moeder niet met de grote kinderen, en ook de anderen niet. Toen ze bij het dorp waren, brak de dijk op verschillende plaatsen en stormde het water de polder in.

Vader en moeder en de kinderen hebben op zolder gezeten van Zaterdagavond tot Maandagmorgen. Er stond dertig centimeter water op die zolder. Een buurman heeft ze toen gered met een gearriveerde boot en ze naar zijn boerderij gebracht, waar ze nog eens negen uren wéér op zolder moesten zitten. Toen zijn de militairen gekomen die hen definitief redden, ten koste van twee soldaten.

Jan is het avontuur al lang weer vergeten, want hij heeft het veel te druk. Hij is bij de cadaverploeg en vaart met motorboten alsof hij jarenlang niets anders heeft gedaan. Hij kan alles, durft alles — zonder roekeloos te zijn — en wil alles. Midden in de nacht is hij bereid met je mee te gaan om iemand te halen die dringend een boodschap moet doen en die dus met een bootje gebracht moet worden. Hij slaapt misschien drie uur per dag, eet eens per tien uur en heeft een vriendelijk woord voor iedereen. Hij is onvermoeibaar — na al die dagen en nachten van werken, werken en nog eens werken maar hij zegt dat niet. Het slechte weer hindert hem niet, van de kou heeft hij geen last en hij vindt met dat kleine bootje in een sneeuwstorm de boerderij waar hij „even” heen gaat met ons, drukte of geen drukte. Hij is op zolder geklommen — het water is ook in de polder een heel klein beetje gezakt — en heeft wat kleren voor zijn zus meegenomen en wat boeken voor een andere zus. Die boeken waren nodig en dus heeft hij ze opgedoken, letterlijk opgedoken onder uit het koude water. „Ze heeft ze nodig, ze moet deze zomer eindexamen doen”, zei hij. „En nou weer naar huis, want ik mot verder, der is nog veel te doen.”

„Waarom heb je die scháátsen meegenomen?” vroeg ik.

„Die schetse? Dan ken’k makkelijker hen en weer as ’t get vrieze.” Dat is Jan. Eén van de boerenzoons van dit land. Het oog op de toekomst, een onverwoestbaar humeur, een kerel om op te bouwen. Wat hebben we toch grote krachten in ons volk.

De burgemeester heeft het moeilijk. Alle burgemeesters hebben het moeilijk, want ze zijn opeens kapitein geworden op een zinkend schip. En een kapitein verlaat zijn schip niet. Dat hebben de burgemeesters ook niet gedaan, behalve als ze van de brug werden geslagen zoals in Rilland bijvoorbeeld. In dit dorp was de burgemeester er en zijn brug was heel gebleven. Hij vergaderde, hij kreeg bezoeken. Belangrijke en onbelangrijke en van de laatste misschien wel de meeste. Want iedereen denkt, dat zijn zaak belangrijk is. De mensen willen in hun huis om te kijken of het er nog staat en of het geld er nog is. Of er niets weg is gedreven en zo ja, of het dan hopelijk niet de cyclamen is, die nét zo mooi bloeide. Men wil vergunning hebben om te mogen varen en om de gemeente inen uit te mogen. „En wanneer kunnen we nou terugkomen, burgemeester...?” De burgemeester zou

gék worden als hij niet zo kalm was. Kalmte kan de zaak redden. Iedereen moppert misschien, maar ik geloof, dat hij het is geweest die autobussen bestelde enkele uren voor de ramp. En met die autobussen, die in pendeldienst gingen rijden, werd een groot deel van de bevolking tijdig geëvacueerd, zodat het aantal slachtoffers zo gering was. En de brandweer heeft alarm gemaakt, zo veel ze maar kon.

En de burgemeester praat daar niet over. Hij heeft genoeg aan zijn hoofd. Als hij ’s avonds thuiskomt, zitten er twaalf evacué’s, die hij heeft opgenomen. De telefoon staat geen minuut stil. Er liggen expresstukken en er komen ook hier mensen aan de deur die „de burgemeester zélf moeten spreken.” Nee, ik ben niets jaloers op die baan.

Ergens bij een meneer die bedrijfs-leider is aan de houtfabriek, maar die nu duizend andere dingen tegelijk doet, woont nu ook de dokter in. Eén van de dokters, want er zijn er twee op dat dorp. Hij is zijn huis uitgevlucht, dat in het lage gedeelte van het dorp staat. Alleen de auto is gered, maar die wás al in veiligheid gebracht.

We zijn even in het huis van de dokter geweest, de fotograaf en ik. Een prachtig huis is dat geweest. Een oud, degelijk, rijk huis. Dokter woonde er pas in, had de praktijk overgenomen van zijn overleden schoonvader. Maar het stond natuurlijk vol water en we konden er met laarzen aan nét in komen. Dokter liet ons alles zien: zijn praktijkkamer, zijn apotheek, die hem zo na aan het hart lagen. Alles is weg — op duizend poeders na, die als door een wonder, droog bleven. Ik heb geen verstand van medische spullen, maar de foto’s zeggen U genoeg. Ik heb ook de rest van het huis bekeken: de kamers, de hall. Een triest geheel. Dokter was stil. Hij had gehoopt, dat het niet zó erg zou zijn. Zeker, alles is zwaar-eiken, massief en hecht. Maar is het tegen dit water bestand?

We verlaten het huis maar weer, voorzichtig wadend door het water dat hol klotst in de garage, waar nu de boot gemeerd ligt die ons bracht. Onderweg terug praten we nog even over het werk. „Veel patiënten zijn er natuurlijk niet”, zegt dokter. „Die zijn bijna allemaal geëvacueerd. Maar er zijn nu zoveel andere dingen. Er moeten inkopen gedaan worden door de gemeente. Er moeten allerlei diensten komen en we verdelen de mensen die er nog zijn in allerlei groepen, in ploegen dus. De binnengekomen spullen voor hulp moeten redelijk verdeeld worden, mensen krijgen kleren en voedsel. Dat alles doet je je eigen zorgen even vergeten. Want het zal moeilijk zijn, dat alles weer terug te krijgen. En ik mag nog niet eens klagen. Want ik houd mijn klanten immers. Patiënten blijven er nu eenmaal in de wereld. Nee, ik mag niet klagen...”

We zijn ook bij de dominee geweest, die de pastorie vlak naast de kerk heeft staan. Op onze eerste tocht komen we vergeefs, dominee is uit: „de hele dag weg”, zegt zijn vrouw uit het raam van de bovenverdieping. „U begrijpt, dat het erg druk is. De gemeente is erg verspreid en dan zijn daar de vermisten en de mensen die verdronken zijn.... Het zal wel laat worden vanavond.” ’s Avonds zijn we terug geweest en nog was dominee er niet.

Maar hij kwam spoedig, met een bootje, in donker. Het bootje kon nét door het tuinhek. Een paar dagen geleden was dat niet nodig: toen stond het water nog zó hoog, dat de boot over het hek kon.

U vindt dat natuurlijk gek, maar dominee kwam met de boot binnen en meerde haar aan de trapleuning. Zo kon hij uitstappen en droog boven komen. Hij is onmiddellijk

aan het vertellen van zijn moeilijkheden — en dat zijn er heel wat. De kerk, vlak naast het huis, staat ook vol water. Het heeft hoog gestaan, maar nu is het veel gezakt, ongeveer anderhalve meter. „U kunt morgen meegaan, dan zal ik het laten zien.... Ik heb nog in allerijl wat stukken uit de kluis gered en een paar nieuwe collectezakjes.... Nee, veel kon je natuurlijk niet doen.... gelukkig, dat ik een bovenhuis heb. We hebben nog een kacheltje en wat brandstof naar boven kunnen krijgen. De kippen zitten in een kast op zolder en wij op de slaapkamer, zoals U ziet. Honger hebben we niet geleden, want mijn vrouw was net jarig Zaterdag. We zouden kerke-raadsvijete krijgen en daardoor hadden we wel vijftig gebakjes thuis. Nu hebben we de hele week gebakjes gegeten....

Het werk gaat door, maar het is moeilijk. Ze halen me elke morgen met een bootje en brengen me elke avond terug. Ik bezoek natuurlijk in de eerste plaats slachtoffers van de ramp, voor zover ze in de buurt zitten.

De kerk is niet te gebruiken natuurlijk. Nu hebben we Zondag kerk in het hotel in het dorp, net als in de oorlog.

Komt U morgen kijken in de kerk? We zijn geweest. Dominee heeft, met behulp van enkele dorpelingen zich een uur lang een weg moeten banen door de ontelbare stammen en stammetjes van de houtfabriek, die door de straat zijn komen drijven en de toegang volkomen versperren. Maar eindelijk komen we in de kerk. Het is een troosteloos gezicht, en we merken dat ook dominee kennelijk onder de indruk is, ook al heeft hij, toen het water veel hoger stond, een blik naar binnen kunnen werpen.

Maar alles lijkt nu meer op een ruïne. Er drijven kussens rond met bijbels er op. Banken zijn losgeslagen, stoelen liggen overhoop. Alles is los, alles drijft, alles ligt door elkaar.

Er zijn ook mensen in het dorp die gebouwen hebben. De familie Lankhuizen is daaronder ook te rekenen. Ze hebben in de oorlog hun hele bedrijf verloren, hebben alles nu weer nieuw en... het is groten-deels gespaard gebleven. Hun zaak ligt vrij hoog in het dorp en daardoor hadden ze een paar uur meer tijd om alles naar de hoger gelegen verdiepingen te brengen.

O, de kamers beneden en de keuken zijn weg natuurlijk. Er staan wat zware meubelstukken in het zak-kende water en de oliestookinrich-ting is defect. De Lankhuysens hebben nu een boot en zoon Maarten vaart heel wat keren uit om ver-schillende mensen, die daarvoor toe-stemming hebben, ergens heen te brengen.

„Ja, we zijn gebleven” zegt vader. „Het huis is nieuw, het staat vrij hoog en.... we hebben een grote zaak met veel goederen, die je niet gauw in de steek laat. Met onze drie verdiepingen konden we het wel uithouden.... Gek, we zitten nu op zolder, waar we wonen en slapen en koken. In de oorlog heb-ben we lange tijd in de kelder moe-ten zitten.... Ik moet zeggen dat DIT beter bevalt.... maar het is natuurlijk erg koud met al dat wa-ter beneden. Heeft Maarten U de kippen al laten zien op de derde verdieping? En de konijnen? Alles in één „hok”.... En de keuken op zolder moet U ook zien.... we boffen erg, want we hebben nog een fles met gas ook. Het gaat best, ook al zitten we hier met twee ge-zinnen, dat van de verloofde van mijn zoon is ook hier.

Die hebben een taxibedrijf.... we hebben er maar twee auto's van kunnen redden en daarmee hebben ze steeds maar gereden om eva-cuë's op te halen... Ja, ik heb de hele straat hier nog gewekt, toen het hoog tijd werd....

Of wij in de put zitten? Niks hoor. Waarom? Om die schade? Anderen hebben meer, meneer, véél meer. Maar kom, ik moet weer weg. Gaat U nog even naar moeder de vrouw en de meisjes op zolder?”

Het dorp leeft dus weer wat. Het leeft bij de dag méér, want er ge-beurt steeds meer. Er zijn militai-ren gekomen, brandweerlieden uit andere gemeenten, vèrweg soms. Er is een keuken gekomen uit Saarbrücken. Een keuken mét per-soneel, mét auto's en een brandweer die echter naar 'n andere gemeente is gegaan. Een dikke, gezellige juf-frouw uit Saarbrücken staat de hele dag te koken en heeft daar bij een dankbare hulp aan een kok, óók meegekomen.

Er zijn een hele massa spullen ge-komen: een generator, een nood-transformator, laarzen, lieslaarzen, ontsmettingsstof, dekens en matras-sen. Nieuwe dekens, nieuwe em-mers, teilen, een ongelooflijke voor-raad voedsel, zowel door de lucht als over land. Want de militairen hebben in drie dagen tijds een nieu-we „weg” aangelegd naast de oude die bijne bezweek onder de enorme druk van het water en van de auto-bussen die in een onophoudelijke stroom de evacuë's vervoerden... Ge staat versteld wat er, na een paar dagen reeds, is aangekomen en wat er wordt verstrekt. Het Rode Kruis ging nog verder en bracht voedselpakketten rond aan die hui-zen, waarin de mensen nog waren blijven zitten. Voedselpakketten, af-komstig van tal van fabrieken, zaken en particulieren, dankbaar aanvaard door de — uiteraard — hongerige bewoners daar boven het water op de enkele bovenverdiepin-gen in het dorp.

Evacuë's... zijn ze in de buurt? Zijn ze ver weg? Bij vreemden, of bij familie of bekenden? Moeilijk is het, na te gaan waar de mensen zijn gebleven. We hebben met veel moeite en na lang zoeken enkele adressen gevonden, waar we enkele „typische” gevallen konden meema-ken. In een dorp in de buurt vonden we een gezin van acht mensen uit het noodgebied. Ze waren Gerefor-meerd en opgenomen in een gezin dat R.-Katholiek was.

Waarom? Omdat ze er gedurende de oorlog óók geweest waren en ze het zo uitstekend hadden kunnen vinden samen...

Een andere familie kreeg onver-wacht bezoek van de getrouwde dochter met haar man en twee kin-deren. Die gingen, zich van niets bewust, 's Zaterdagavonds naar de ouders van de man, omdat moeder jarig was... En de kinderen na-tuurlijk mee naar Oma. Ze zouden 's Zondags dan maar overblijven... Ze zijn, mét grootvader en groot-moeder ternauwernood aan de dood ontsnapt, omdat het huis een directe treffer van het kokende water kreeg, waardoor het instortte...

Het zoontje had een pyjama aan en liep kilometers op één (veel te grote) klomp en één laars. Beide waren links... Het dochttertje had helemaal niets aan de voeten, zodat vader haar moest dragen. Hun huis hebben ze dus niet meer gezien. „Maar dat komt wel weer”, zeggen ze. „Als de polder maar eerst droog is.”

„Als de polder maar droog is.” Dat is de leuze van de mensen van dat dorp. Onverwoestbaar hun humeur, onverwoestbaar hun wil, rotsvast hun geloof: het komt weer voor el-kaar, voor de tweede of derde keer, maar het kómt.

Het dorp staat nog steeds in het water, al zakt het elke dag een paar centimeter. Straks is het droog. Het dorp en de polder, als de dijken dicht zijn. Het gigantische werk gaat beginnen. Mensen zullen weer wer-ken, weer zwoegen, weer bouwen. En ik denk aan die spreuk, die ik ergens zag hangen dezer dagen in het noodgebied: „Steeds opnieuw beginnen, dát is levensmoed”.

Wat een weldaad

direct zo'n kopje

Nescafé!

Een vermoeiend pleziertje, dat inkopen doen! Maar daar is die engel-van-een-dochter-van-me al met een verrukkelijk kopje koffie! Met Nescafé is dat in een wip klaar: lepeltje Nescafé in de kop, kokend water bijgieten, melk en suiker naar smaak... Heerlijk, die Nescafé — en niet alleen zó gereed, maar bovendien altijd zo vers en geurig!

Nescafé is koffie-extract, verpoederd met een gelijke hoeveelheid koolhydraten, toegevoegd teneinde het aroma te bewaren.

Prijs per busje thans f 2.70

EEN
NESTLÉ
PRODUCT

Plotseling stond daar in de kerk van Zierikzee een oude dame voor de geëvacueerden, die zij met dankbare verbazing als Prinses Wilhelmina herkenden.

„De Prinses kon haar tranen nauwelijks bedwingen”

Onze oude Landsmoeder bracht troost aan haar zwaar getroffen volk. „De Spiegel” kan U enkele exclusieve opnamen brengen van het bezoek van Prinses Wilhelmina aan Zierikzee.

In een groene bestelwagen was Prinses Wilhelmina naar Zierikzee gekomen. Toen de auto wegreed, wuifde oud en jong met tranen in de ogen naar Haar, die zo vele, vele jaren ons leed en onze vreugde heeft gedeeld.

Weer trof een ramp haar volk en weer was zij overal waar zij troosten kon.

Ook praktische dingen zoals de uitdeling van soep, hadden de aandacht van de oude Vorstin.

Hoewel moeilijk ter been, ging zij te voet door de opengewoelde straten. Mannen en vrouwen schreiden als kinderen en drukten woordeloos de handen van de Prinses.

Als de zon schijnt, lijkt alles zo vredig daar in de buurt bij Halsteren en niets doet vermoeden welke drama's zich daar hebben afgespeeld.

Nog éénmaal door 't verdronken land

Nederland zit niet bij de pakken neer: ergens bij Yrseke ontmoetten wij een boer, die bezig was zijn hooi uit het water te vissen.

Van Halsteren naar Tholen maakten wij gebruik van de pendel-dienst met een Amerikaanse duck.

Terwijl het opruimingswerk nog in volle gang is, gaat de boer weer op zijn land aan het werk. Dit is bij St. Annaland.

Negentig procent van Poortvliet vonden wij onder water.

Een sinistere lading arriveerde in de haven van Middelharnis.

Eén der weinige paarden, die gered zijn uit het plaatsje Nieuwe Tonge.

De trots van Nederland: de beste t.b.c.-vrije veestapel ligt opgetast bij Rilland Bath.

In St. Annaland waren de vrouwen al weer bezig in de verwoeste huizen.

„SO BAD”

„Zo erg”,... dat is de verzuchting van de Amerikanen die aan de dijken werken. „Zo erg”, dat is de verzuchting van allen, die kwamen om te helpen: Oostenrijkers, Engelsen, Fransen, Belgen enz. enz.

Op de dijken van Tholen wordt hard gewerkt door de Amerikaanse genie-troepen.

We zitten in een ¾ ton Amerikaanse legertruck, in gezelschap van luitenant Walter Green van het 1279 genie bat. uit Detroit, en we hobbelen over de dijken en dijkjes in de hals van Zuid-Beveland, het gebied van Rilland, Krabbendijke en Nieuwlande. Met 550 man van zijn bataljon, kwam luitenant Green van Frankfurt naar Nederland voor reddingswerk. Het is nu een week na de ramp, en hij gaat even met de truck mee, om naar de Amerikaanse jongens te kijken, die ginds in een felle kou werken aan het dijkherstel. Het water, met rustige golfslag aankomend over het verdrinken land, klotst laag tegen de dijk. En in de inhammen, waar de stroom op aandrijft, liggen grote dichte velden met aanspoelsels: veel stro, raamsponningen, wortelen, uien, balken, kisten, een kinderstoel en cadavers. Langs de dijken zijn mannen met rubber handschoenen bezig met het bergen van dood vee. Een omhoog gestrekte koeienhals, met geopende bek, onthult iets van de benauwenis, die in de rampzalige uren werd geleden... Zwijgend staart de luitenant over het dode water. „So bad...”, zegt hij, hoofdschuddend. „Zo erg...” Hij kan geen woorden vinden, die zijn bewogenheid dieper vertolken.

Op een smalle dijk

De truck hobbelt voort, deels door water, dan weer over gerepareerde stukken dijk, waarop de Amerikaanse genie-troepen, met behulp van de metalen trips, die ook voor de aanleg van noodvliegvelden werden gebruikt, een nieuwe straatweg aanleggen.

„We zijn hier heel goed ontvangen,” vertelt de luitenant. „De Nederlanders zijn erg aardig voor ons; we zijn niet zoveel gewend in Duitsland.”

We komen langs verschillende groepen werkende Amerikanen. Ja, hier op een smalle dijk in een Zeeuwse polder steken jongens uit Florida, Arkansas, Missouri en Ohio de handen uit de mouwen voor Nederlands herstel. Zelfs jongens van buiten de Verenigde Staten, uit Mexico en Porto Rico, zwoegen hier dagen lang in voor hen vreemde en moeilijke omstandigheden. „We vinden het prettig, hier tenminste nuttig werk te kunnen doen,” zegt een van hen, de

In een felle vrieskou trokken onze reporters naar het rampgebied en spraken met de mannen van de vrije volken, die, bewogen met het lof van Nederland, kwamen om te helpen.

handen warmend boven een geïmproviseerd houtvuur.

Op de terugweg praat luitenant Green nog wat met ons over zijn oorlogservaringen; hij vocht ook op Nieuw-Guinea, waar hij voor 't eerst met Nederlanders in aanraking kwam. Maar, starend over het verdrinken land, met zijn opengescheurde huizen, laat hij zich weer ontvallen: „so bad...”, „so bad...”, om dan, zijn machteloosheid voelend, uit te roepen: „laat de mensen naar ons komen! Wij zullen ze land geven in Michigan, in Noord- en Zuid-Dakota, in Utah, in Washington... En laat de zee dit land dan maar houden!”

Niet vergeten...

Het is al meer gezegd in deze dagen: de mogelijkheid van een sterke Europese verbondenheid is nooit sterker beleefd dan in de rampspoedige week. Op een klein gebied bijeen, vochten Denen, Engelsen, Belgen, Duitsers, Italianen en Oostenrijkers, met de Nederlanders tegen die ene vijand: het water.

Rode-Kruishulp was er uit vele landen; uit België, Italië, Denemarken en Oostenrijk. Vooral de Oostenrijkse Rode-Kruiscolonne was bijzonder goed

Achter de Engelse ducks aan gaan de paarden uit Nieuwe Tonge, die door de Britten uit het geïsoleerde plaatsje werden gered.

Kapitein Fred Hiatt van het Amerikaanse leger met zijn „spin”, een helicopter met aan weerszijden een brancard. „Volgens voorschrift mag ik slechts drie mensen meenemen, maar in de kritieke uren nam ik er wel zes mee...” Kapitein Hiatt mocht ruim 150 mensen redden.

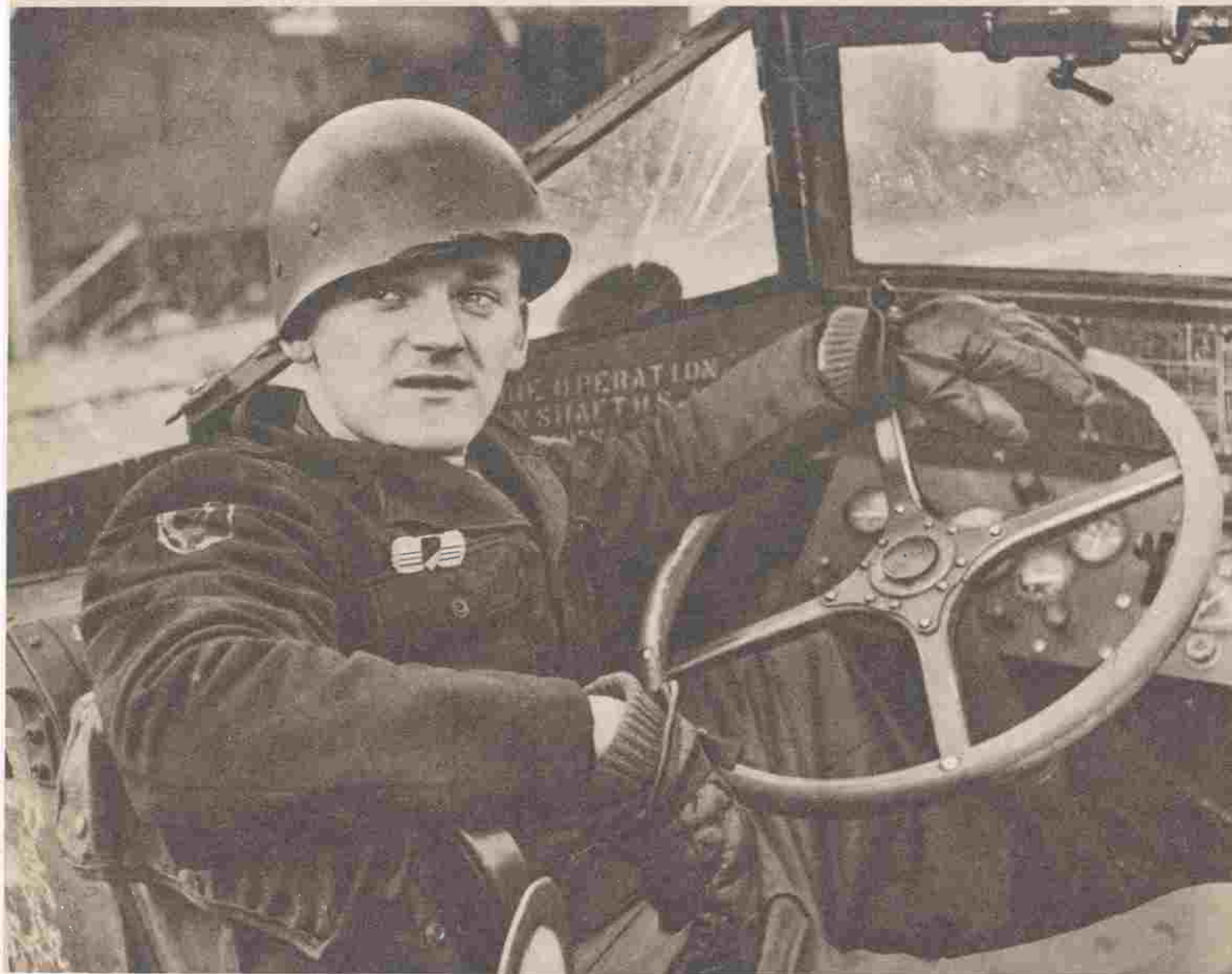

Kapitein Michael Kelly en kapitein Harold Twelch van het 68ste Air Rescue Squadron. Kapitein Twelch: „Ik bewonder de moed der Nederlanders waarmee ze direct begonnen met het herstel van hun land”.

Luitenant Walter Green, uit Michigan: „Laat de mensen naar ons komen; wij hebben genoeg land voor ze — en laat de zee dit land dan maar houden!”

Peter Ploesser uit Benzheim, een van de Duitsers die dienst deden op de Amerikaanse ducks. Nacht en dag heeft hij aan het reddingswerk deelgenomen. Het was „schlimmer als ein Bombenangriff”, zegt hij.

geoutilleerd. Deze kwam met niet minder dan achttien ambulance-wagens en met een bezetting van 65 man personeel, onder wie twaalf artsen en acht zusters. Belangrijke ervaringen had deze groep opgedaan bij het reddingswerk in de overstroomde Po-vlakte.

De leider van deze hulpactie, ing. Friedrich Proksch, vertelt ons: „Door de radio hoorden we van de grote nood die er in Nederland heerste. Wij boden toen de Nederlandse consul in Wenen onze hulp aan. Binnen 24 uur kregen wij bericht dat onze hulp gaarne werd aanvaard, waarna wij zo snel mogelijk zijn vertrokken. Dat was Donderdagavond; de auto's werden op de trein geladen. We zijn hier dus nog maar kort aan het werk. Met autobussen heeft men ons rondgereden door een getroffen gebied. Wat we zagen was verschrikkelijk...” Ing. Proksch' stem stukt even. Dan zegt hij: „Wij zijn hier niet alleen om onze plichten na te komen, in menslievend hulpbetoon, maar vooral ook, omdat wij niet vergeten zijn, wat Nederland in het verleden deed voor de Oostenrijkse kinderen.”

Woorden niet uit te spreken...

Onvergetelijk zal voor Nederland blijven de buitenlandse hulp, die werd geboden met helicopters, deze grommende reuzeninsecten, die zulk uitstekend werk konden verrichten op plaatsen, waar op andere wijze geen hulp geboden kon worden.

Kapitein Harold Twelch van het 68ste Air Rescue Squadron, gestationneerd in Burtonwood, Engeland, weet er van mee te praten. Met de helicopter „Hopa' long”, die acht tot tien personen kan bevatten, heeft hij vanaf de Woensdag aan het reddingswerk deelgenomen. Hij heeft mensen gered van dijken en huizen en uit een gestrande „duck”, hij heeft meegeholpen aan de evacuatie en het transport van voedsel en medicamenten. Nog steeds zijn de veel gehoorde plaatsnamen als Zierikzee, Oude Tonge en Zijpe onuitsprekelijke woorden voor kapitein Twelch, maar de klanken wekken nog steeds afschuwelijke herinneringen bij hem op: een vrouw die niet gered wist te worden, omdat haar man en kinderen verdronken zijn, een oude man die na lang aandringen, toch niet mee durft... „Een ramp, een ellende als deze, heb ik nooit meegemaakt in mijn leven,” zegt kapitein Twelch; „dit zal ik nooit kunnen vergeten... Ik bewonder de moed, waarmee de Nederlanders begonnen zijn aan het herstel van het getroffen land.”

Een man op een dak

Ook kapitein Fred Hiatt van het Amerikaanse leger, heeft met zijn kleine helicopter een belangrijk aandeel in het reddingswerk gehad. Zijn helicopter heeft twee brancardplaatsen, buiten boord, en mag volgens voorschrift slechts drie personen bevatten. Maar in de meest kritieke uren van het reddingswerk, gebeurde het wel dat hij er zes meenam. Honderd-en-vijftig mensen zeker heeft hij die week in veiligheid mogen brengen. „Ik vind 't een voorrecht iets te hebben kunnen doen, in zo'n grote nood,” vertelt de kapitein. Ik opereerde vooral in het gebied van Oude en Nieuwe Tonge, trachtte plaatsen te vinden waar ik kon landen, en nam dan zieken, vrouwen en kinderen mee. Voor het navigeren kon ik geen gebruik maken van kaarten, maar moest ik me uitsluitend oriënteren op de kerktorens... Het is me opgevallen hoe flink de mensen waren, die ik gered heb, en hoe behulpzaam de achterblijvenden waren voor de zieken en kinderen.”

Kapitein Hiatt vertelt ook nog een belevens, die hem erg heeft aangegrepen. In het overstroomde gebied zag hij een man op het dak van een geïsoleerd huis; de man wenkte om hulp. Maar kapitein Hiatt kon niets uitrusten, want zijn helicopter heeft geen winch om de mensen op te hijsen. Het enige wat hij kon doen, was boven de plek te blijven cirkelen om

Franse genie-soldaten in de omgeving van St. Annaland op weg naar een boerderij, om kadavers op te halen uit ondergelopen stallen.

Het is koud werken aan de Zeeuwse dijken. Jongens van de Amerikaanse genie-troepen warmen zich bij een geïmproviseerd houtvuur.

Belangrijk reddingswerk werd er verricht door de Amerikaanse helicopters, die in de kritieke uren vaak de enige verbinding vormden met de geïsoleerde plaatsen.

Het Oostenrijkse Rode Kruis kwam met een colonne van 18 ambulancewagens, met een bezetting van 65 man, waaronder 12 artsen. De leider van de hulpactie ing. Fr. Proksch bespreekt de dagtaak.

Een colonne van het Belgische Rode Kruis, die wij aantroffen in de buurt van het zwaar geteisterde Halsteren.

Franse genie-soldaten, bezig met herstelwerkzaamheden in de Kaaistraat te St. Maartensdijk, door welke straat in de rampnacht een enorme vloedgolf heenbrak.

Onvermoeibaar werken de Franse genie-soldaten op het eiland Tholen.

andere helicopters, die wél een winch hadden, te alarmeren. Kapitein Hiatt bleef dertig minuten rondvliegen boven het huis. Een waagstuk, gezien de krappe benzinevoorraad van een helicopter! Maar er kwam geen andere hulp. Nog twee keer kwam kapitein Hiatt terug boven de geïsoleerde man, maar de vierde keer kon hij de plek niet meer vinden. „Waar bleef dat huis, waar bleef die man?” zegt kapitein Hiatt bitter.

Erger dan een bombardement

Peter Ploesser is een Duitser, in Amerikaanse legerdienst. Hij is een van die Duitsers, die de ducks bemannen, waarvan de Amerikanen er een veertigtal naar het noodgebied hebben gezonden. Deze ducks zijn voertuigen, die zowel kunnen rijden als varen, en hebben dan ook enorm goed werk kunnen doen.

Ploesser is op vele plaatsen geweest, in Zierikzee, Zijpe, Oude en Nieuwe Tonge; hij heeft meer dan veertig mensen mogen redden, maar helaas ook vele doden moeten bergen. Nu, een week na de ramp, ontmoeten we hem als buschauffeur-veerman op een duck in de geregelde dienst: Halsteren-Tholen.

Ploesser vertelt kort en sober over zijn ervaringen. „De eerste vier dagen hebben we maar drie uur geslapen. Maar als je zulke ellende ziet, denk je daar niet aan; dan is iedere hulp te weinig. Dag en nacht waren we in touw, met de hele compagnie. De boten werden slechts afgewisseld voor dringende onderhoudsvoorzieningen, die door de invreting van het zoute water nodig waren. Na deze week zijn er nogal wat zieken onder onze jongens; maar de verzorging door de Nederlandse instanties is goed.”

Als we deze Duitser vragen naar zijn algemene indruk over de ramp, zegt hij kort maar veelzeggend: „Schlimmer als ein Bombenangriff!” ...

Hartelijk ontvangen

In de omgeving van Poortvliet en St. Maartensdijk, op het eiland Tholen, vinden we de Franse genie-troepen, waarvan reeds 's Maandags één bataljon uit Duitsland, en één bataljon uit Frankrijk naar het noodgebied vertrok.

De gemeente Poortvliet maakte de ramp-Zondag kritieke uren door. Na de eerste overstromingsvloed, die negentig procent van het dorp onder water zette, stond men voor het dilemma: of alles doen om zichzelf en zijn boedel te redden, of te werken aan het dijkherstel om verdere overstromingen af te weren. Men koos dit laatste. Met man en macht, zichzelf in niets onthoudende, wierpen de inwoners zich op het herstel van de dijken, waardoor een grotere ramp kon worden voorkomen. Benauwde ogenblikken beleefde het plaatsje verder nog, toen tijdens een nachtelijke dropping, de goederen niet naast, maar in het dorp vielen, op de mensen en de huizen. Zo kreeg een slager een kist met vlees door zijn dak heengeworpen ... Toen het licht uitsloeg — men had blijkbaar het elektrische net geraakt — is men met „droppen” opgehouden. De Fransen hebben sinds Woensdag de bewoners met het dijkwerk afgelost, zodat nu de voornaamste gaten reeds gedicht zijn. Daarna zijn ze behulpzaam geweest met het ophalen van kadavers uit de onder water staande boerderijen. Een niet eenvoudig en koud werk. Adjudant R. Dangel van de Franse genie-troepen vertelt: „Het zijn zware dagen voor de jongens; maar het prettige is, dat de bevolking hen zo hartelijk heeft ontvangen. Hulp was anders niet overbodig voor uw land, want het was een „catastrophe formidable”.”

Een geweldige catastrofe, die bestreden werd in internationale verbondenheid. En daarom stonden in de overstromde Zeeuwse polders, mannen uit Liverpool, Le Havre, Frankfurt, Brussel, Michigan en Wenen zij aan zij met de voor hun volk en land vechtende Nederlanders.

Een hulp met middelen vaak, die wij niet bezaten. Een hulp dan ook, welke Nederland niet zal mogen vergeten.

v. C.

De leden van de familie Leune, die geïsoleerd waren in het huis in de Voorstraat te Stavenisse. Keesje is nog een beetje bedremmeld.

EN DIT IS *Het verhaal van onze lezers*

De Familie Leune uit Stavenisse

TWEE MENSEN IN EEN TELEFOONPAAL

In de huiskamer van de Willem de Zwijgerstraat 20 speelt de kleine Keesje Leune met een plastic autootje. Dat is zijn herinnering aan de Ahoy-hallen en aan de laatste logeerpartij bij grootmoeder in Stavenisse. Daar, in het geweld van orkaan en stormvloed zijn een paar stukjes speelgoed van de driejarige peuter verloren gegaan. Dat is — gelukkig — vrijwel het enige, dat het kind weet te vertellen van de gebeurtenissen in Stavenisse. Het speelt weer in de kamer en weet niet van de talloze doden, van de rouw en het verdriet. 's Zaterdagmorgens was Keesje met

zijn vader A. J. Leune uit Maassluis en zijn moeder naar grootvader en grootmoeder gegaan, die in de Voorstraat te Stavenisse wonen. Grootvader, 74 jaar oud, had daar een kruidenierswinkel. Die Zaterdag was

alarmerende bericht. De heer Leune uit Maassluis, die zelf in Stavenisse geboren is, liep direct naar de haven. Die was boordevol en er werd al met zandzakken gesjouwd.

„Hoe is het?” vroeg vader Leune

Na urenlang recherche-werk gelukte het ons in de evacuatie-centra de adressen te krijgen van enkele onzer abonné's uit de meest getroffen plaatsen. Ze vertellen onze verslaggevers hun belevenissen eenvoudig en onopgesmukt.

een feestdag, want de vrouw van onze trouwe abonné werd 74 jaar; vandaar het familiebezoek. Bets, die bij de oudjes in huis is, zorgde voor spijs en drank en 's avonds kwam meermalen de wijdvertakte familie-verhouding van de Leune's ter sprake. Om kwart over twaalf ging men tevreden naar bed. Het stormde behoorlijk, maar niemand dacht aan gevaar en toen om twee uur de sirene loeide, was de ontsteltenis groot. „Gevaarlijk hoog water”, was het

toen hij thuiskwam. Die vraag hield hen nog geruime tijd bezig. Opnieuw werd de tocht naar de haven ondernemen en daar bleek dat het water 10 centimeter gezakt was. Er werd gejuicht, maar Leune dacht er het zijne van. Waarschijnlijk was er een polder ondergelopen. Hij had gelijk. Het „Nieuwlandje” stond blank, maar niettemin steeg het water in de haven weer snel. De kleine ka bij de sluis kon de druk niet meer weerstaan en werd inge-

drukt. Toen spoelde het eerste huisje van Stavenisse de polder in. Niemand wist wat er nog volgen zou. Maar de onrust was er.

In allerijl begon de familie een en ander op te ruimen en boven te brengen, de oude moeder werd bij familieleden in veiligheid gebracht. Tien minuten later brak er opnieuw een dijk en toen was de Scheldepolder het slachtoffer. Dit betekende dat een groot deel van het dorp onder water kwam te staan. En hoe! Een verschrikkelijke vloedgolf wierp zich op het dorp en vernielde de Kerkweg. Ook in de Voorstraat beleefde men angstige momenten. Binnen een kwartier stond het water tot aan het plafond en toen de familie naar boven vluchtte, werden zij tree na tree door het water achtervolgd. Op de overloop stonden zij stil. Het water veroverde de trap, tree voor tree. Nog vier droog, nog drie... nog twee... nog een. Maar er gebeurden erger dingen. De boerderij achter hun huis was nagenoeg door het water verzwolgen en men hoorde het geschreeuw van mensen in doodsnood. En later pas hoorde de oude mevrouw Leune het ver-

De familie Jan de Korté uit Oude Tonge (rechts) luistert met hun gastheer, gastvrouw en dochter v. Duyn naar de laatste berichten.

schrikkelijke verhaal van haar familieleden. Een man met zijn vrouw en vijf kinderen waagde zich op een wankel vlot om aan de dood te ontkomen. Maar wat hun redding scheen te zijn, werd hun ondergang. Eerst verdween de vrouw met haar jongste kind in de golven, toen een tweede kind, toen een derde... Alleen bereikte de vader het droge. Voor de verschrikkingen die in deze nacht beleefd zijn, kan niemand woorden vinden. En ook over die nachten van wachten en nog eens wachten, spreekt men slechts bescheiden en met terughoudendheid. Hoe kan het anders?

De familie Leune bracht die nacht op de bovenverdieping door, terwijl het water tegen het plafond kabbelde. Er was geen enkele zekerheid, dat

het niet hoger zou komen. Zo zat men daar bijeen, geslingerd tussen hoop en vrees, steeds 't oog op het water en uitziende naar de redding, die nog niet kwam. Er was geen licht, geen water, geen voedsel, men zat op de rand van het bed bij het licht van een kaarsvlammetje en de heer Leune uit Maassluis liep van kamer tot kamer om uit te zien. De boerderij was er niet meer. Maar des te duidelijker onderscheidde hij nu die vreemde driehoek boven het water, alsof er een schip naderde. Een schip? Hij liep van raam naar raam en keek uit. Alleen maar water, links en rechts het glinsteren en kabbelen van de golven en vreemde schimmen van huizen en bomen. Was het wonder, dat de heer Leune zijn ogen uitwreef en zichzelf niet

vertrouwde? Er was iets aan de hand met zijn gezichtsvermogen, dit was een begoocheling.

In het duister kwam iemand naast hem staan. Het was zijn vader.

„Wat is dat?” vroeg hij, „een schip?” En hij wees op de schim bij de boerderij.

Maar Leune junior begon langzamerhand te begrijpen dat dit een bittere werkelijkheid was, dit water en die driehoek. Geen schip, maar een dubbelgeschoorde telefoonpaal. En wat daar aan de dwarsbalk hing, waren geen aan flarden geslagen zeilen. Het moesten mensen zijn, lijken mischien...

De vader tuurde uit over het water. „Wat is dat toch?” vroeg hij weer, „wat is dat voor rommel aan die paal? Er hangt wat aan.”

Het bleef even stil en boven het loeien van de wind uit klonk het noodgeschrei van mensen en dieren die aan het water ten prooi vielen.

Leune junior nam zijn vader bij de arm. „Het is niets”, zei hij „laten we maar teruggaan.”

De vrouwen en de kleine Kees zaten op de rand van het bed zwijgend bijeen in het licht van de kaarsvlam. Maar de heer Leune uit Maassluis had geen rust. Misschien waren daarachter mensen in nood.

Hij liep weer terug, gevolgd door zijn vader.

„Ik begrijp het wel”, zei die, „het zijn mensen. Leven zij nog?”

En eindelijk kregen zij het antwoord op die vraag. Toen het lichter werd, ontdekten zij dat het twee mensen waren, de boer en zijn vrouw, die in opmerste nood gevlucht waren voor het aanstormende water. Zij leefden nog. Zij bewogen en wreven hun handen.

Dit was geen geval voor de seindienst. Heel de Voorstraat stond onder water en niemand zag kans het gemeentehuis aan het einde van die straat te bereiken. Maar in die barre nacht klonken er kreten over en weer, boodschappen werden geroepen van het ene huis naar het andere met sterke, bewogen stemmen. En in het raadhuis, dit eiland van verlangen in het overstromde gebied, kreeg men de nood van de boer en zijn vrouw te horen.

Maar er was zoveel nood, die nacht. Ook in het bedreigde huis van de familie Leune. De dorst was een vijand die hen besloep en de kelen droog maakte. Men at het enige eetbare dat er boven te vinden was: appels, maar niet lang daarna was de verfrissing uitgewerkt. Zo kropen de uren om, minuut na minuut. Soms strekte iemand zich uit op een bed, maar wie kon er aan slapen denken,

terwijl het water de trap had veroverd en het plafond beknabbelde? Terwijl er bittere nood werd geleden en men de bangste vermoedens moest koesteren over zoveel familieleden? Het was koud, donker en de wind loeide nog altijd stormachtig om deze woning. Af en toe werd er contact gehouden met de burens, maar ook zij verkeerden in deze werkeloze situatie, die aan de zenuwen knaagde en het hart verschrikte. Soms weken de vrouwen verschrikt terug van het raam. Cadavers van varkens en koeien dreven aan hen voorbij, bedden, huisraad en afval.

Eindelijk brak de dag aan. Er kwamen roeibootjes in het gezicht, bemant met kerels die werkten als paarden om de ergste gevallen te kunnen helpen. In het voorbijgaan stelden zij de bewoners gerust.

„Eerst de noodgevallen. Jullie komen aan de beurt.”

De noodgevallen. Dat waren de boer en de boerin die heel die lange nacht verkleumd in een telefoonpaal hingen; dat waren de mensen in bomen en op de resten van stukgeslagen huizen. Dat waren... Stavenisse bood een verschrikkelijke aanblik die morgen en men moest sterk zijn om te kunnen redden.

En eindelijk kwam het bootje dat de familie Leune in veiligheid ging brengen. De oude vader herademde en tastte naar de schelp van zijn oor. Beneden, ergens in het vuile water lag het kostbare hoorapparaat dat hij niet missen kon. Maar het moest en zij die hen toespraken, schreeuwden weer zoals vroeger, toen die instrumenten er nog niet waren.

Het was een wankel bootje met een flinke laag water op de bodem en het zag er niet erg betrouwbaar uit. Maar het doemde op voor het slaapkamerraam van de familie Leune als een arke des behouds. Er werd een ladder tegen de muur gezet, een wiebelende ladder die naar een wiebelend bootje voerde.

Het was vijf uur Maandagmiddag toen er een einde kwam aan die nacht die de familie Leune niet licht vergeten zal.

Wij hoorden dit verhaal, dat wij met eigen woorden weergaven, in de huiskamer te Maassluis, waar Keesje met zijn plastic wagentje speelde en de oude mevrouw Leune alweer ijverig zat te breien. Er was daar een grote familie bijeen, dankbaar, maar ook nog vol van verdriet. Om de verdronken familieleden, de kennissen en vrienden en om het verwoeste Stavenisse.

Daar in die huiskamer waren nog andere kinderen van het echtpaar Leune en van hen hoorden wij gedeelte-

GEMEENTE IN VERSTROOING

Langzaam en bijna schuchter waren ze binnengekomen in het grote, schemerige kerkgebouw, waar zacht, als troostend, het orgel preludeerde. Aarzelend waren ze rechtop blijven staan in de banken, om te zien en te herkennen, almaar te herkennen... En met een plotselinge glans over hun ogen begroetten zij burens en vrienden en dorpsgenoten... „dat's heerlijk, dat jullie er ook zijn... is alles goed?” Maar tussen hen hing het weten, dat zo velen niet hier waren, dat zo velen hier op aarde niet meer de psalmen zouden meezingen en mee de handen zouden vouwen tot een gemeenschappelijk gebed.

Toen het orgel zweeg, beklom de Nederlands Hervormde dominee uit Middelharnis de kansel en breidde breed zijn armen uit boven de gemeente in verstrooiing. „Onze hulp is in de Naam des Heren...” Een grote stilte daalde neer in alle harten: „Onze hulp is in de Naam des Heren...” De oude woorden schenen geladen met een nieuwe kracht. Hier ontmoette een beproefd volk zijn God om te danken en te vragen. Want te vragen is er zo veel in deze vreselijke dagen.

„Wij hebben menigmaal tegen elkaar gezegd deze week: „Hiervoor zijn geen woorden meer. Maar als mensenwoorden minder waarde krijgen, krijgt Gods Woord méér betekenis.

„Hij doorwondt en Zijn handen helen”.

Het is bij Job, dat deze Zondag de woorden worden gevonden van troost en van bezinning: „Hij doorwondt en Zijn handen helen...”

Doorwondt... Daar vouwen zich de handen van een moeder, die uit de stormwind de laatste schreeuw van haar kind heeft gehoord... Daar sluiten zich de ogen van een man, die urenlang met zijn vrouw op een vlot heeft rondgedreven, vele malen door het woeste water werd overspoeld en nochtans werd gered: „Als het Gods tijd niet is... kan er alles gebeuren...” Daar zingt de bevende stem van een oud, gebogen vrouwtje, dat per helicopter van een natte zolder werd gehaald, haar psalm:

„k Denk aan U, o God, in 't klagen...”

De stemmen dempen zich als zij de laatste regels zingen van de oude psalm, die nu zo heel toepasselijk is:

„k Zucht, daar kolk en afgrond loeit,
Daar 't gedruis der waat'ren groeit.
Daar Uw golven, daar Uw baren,
Mijn benauwde ziel vervaren.”

„We zijn verbijsterd door Uw daden... Maar we komen troost zoeken bij Uw Woord.”

Zo is het volk van de eilanden, zo is het volk van West-Brabant. Gebogen en verbijsterd zijn zij door de slagen, maar de handen vouwen zich en de stemmen zingen van overgave aan God, de Vader.

Hier is het „waarom” niet verstomd. Maar hier wordt met open harten gewacht op het antwoord.

lijk het verhaal van de Molendijk, dat later werd aangevuld. Een verhaal van een veilige plaats, een verhaal van de klaaghuizen aan de Molendijk.

J. de Korte uit Oude Tonge:

DE VINGERS IN DE OREN

't Was eerst een beetje moeilijk om de situatie te overzien, daar in die kamer van de heer J. M. v. Duyn aan het Rauwenhoffplein. Er liepen kinderen en vrouwen en mannen. Enfin, zo is het nu eenmaal in de huizen waar geëvacueerden wonen.

En als we J. de Korte uit Oude Tonge vragen of we een foto mogen maken, dan verzamelt hij zijn gezinnetje om zich heen en zegt, puffend aan een verse sigaar: „Och, eigenlijk hebben we niet zoveel beleefd. Het was wel erg om ons heen en dagen lang ben ik er op uit geweest, maar zelf zijn we gelukkig gespaard. En ik ga weer terug, zo gauw mogelijk, want er is werk in overvloed.

Hoe 't allemaal ging?

Nou, om 5 uur werden we gewekt door de brandweer. Vlug ben ik opgestaan, maar heb de kinderen rustig laten slapen. Ik ben eigenlijk schipper van beroep, misschien komt het daardoor dat ik 't water kén... De vrachtauto heb ik uit de garage gehaald en toen begon het water langzaam te stijgen. Wát er eigenlijk gebeurd was, wisten we niet, en 't erge was, dat we geen licht hadden. Om half zeven zijn we toen weggegaan, want toen steeg het water onrustbarend. Verderop woonde vader; zijn huis stond hoger, en ik voelde, dat we daar misschien wel veilig zouden zijn.

Ik heb gezocht van verlichting toen mijn vrouw en Piet en Nellie veilig

De familie Koningswoud met ter weerszijden de heer en mevrouw Teunisse. In het midden Marijke Teunisse, met een dochtertje van het echtpaar Koningswoud. Marijke zorgde er voor, dat het hele gezin bij haar vader en moeder onderdak kreeg.

waren en toen ging ik er op uit. Er werd een boot op mijn auto geladen en daar ging het in gierende storm en striemende regen de dijken op. Maar och, wat kán men eigenlijk op hoge golven met een paar wankele boten? En daarom petje af voor mannen als Joh. Kanters, die oude schip-

per van 71 jaar, die dwars door het noodweer, in zijn te kleine boot tientallen mensen van de grimmige dood wist te redden.

Op een keukenplaatje van vier bij vier meter vond hij 13 mensen. Twee maal worstelde hij er heen en hij bracht ze veilig over.

Aan rusten of eten werd niet gedacht. Maar o, wat een ellende. Vlak bij het verenigingsgebouw zaten mensen en ze gilden: „Wil je ons niet komen halen?“ 't Kón niet, en toen scheurden de muren en... de mensen hebben we niet teruggezien.

Wat burgers gepresteerd hebben, is niet te beschrijven. Twee jongens aan een lijn wierpen zich in het bar koude water en haalden de mensen over. Maar de avond kwam snel... en toen was het donker, een nacht, die ik nooit vergeten zal. Boven het rumoer van de wind klonk het angstgeschreeuw van de mensen in doodsnood. Ik heb mijn vingers in mijn oren gestopt, want we konden niets doen, niets. Alleen maar wachten op de morgen.

En Maandag al kwam een helicopter, een gele, en ook militairen met motorboten. Voor velen was het al te laat, want dijk na dijk spoelde weg, mét de huizen, mét de mensen. Op één plaats tien huizen en tien gezinnen. De één zag de ander ondergaan. Als een knagende wolf vrát het water aan de huizen.

Och, alles realiseer je je niet precies. Je at niet, je nam een haastige slok water en je ging weer weg, de stormwind in.

Er was een man die zijn zoon ging waarschuwen. Toen hij terugkwam was zijn huis verdwenen, met zijn hele gezin.

Er dreef een man, en een vrouw. Ze waren weggedreven van het station. Hun baby van een half jaar is weggespoeld op die vreselijke tocht van meer dan duizend meter.

Och, wat zal ik meer vertellen? Er is zo veel gebeurd, en wij... wij zijn nog bij elkaar."

Zijn ogen glijden over de kinderen, Piet, die met zijn treintje speelt en Nellie, die haar popje krampachtig in haar handen houdt geklemd.

Corrie, de jongste, is er best afgekomen, maar een beetje verkouden is hij wel. „Kom es hier, zeun“, zegt vader Koningswoud, „even snuiten.“

Koningswoud uit Oude Tonge

MET NEGEN KINDEREN OP WAT DRIJVEND STRO

Onze Spiegel-abonné S. Koningswoud, die in Oude Tonge heeft gewoond, is vader van negen kinderen. Als er een tiende spruit komt en 't zou een dochter zijn, dan noemt hij haar stellig Marijke. Dit ter herinnering aan Marijke Teunisse, die na een verschrikkelijke nacht een reddende engel is geweest voor de familie Koningswoud.

Het gezin heeft onderdak gevonden in „Polderhof“, de ruime, lichte woning van Marijke's vader. En een goed onderdak. De negen bollebozen uit Oude Tonge, waarvan de oudste zeventien jaar is, vermaken zich opperbest met de zes kinderen van het gezin Teunisse. Negentien mensen onder één dak dus, daar aan de Polderlaan. En niets verraadt u meer dat de negen Koningswoudjes als door een wonder aan de dood ontkomen zijn. De heer Koningswoud zelf, een gebruide, moedige kerel, vertelde ons het verhaal van de ramp, die hen getroffen heeft. Hij deed dat ordelijk en in simpele woorden.

Het begon, zoals overal, op Zaterdagavond en het stormde in Oude Tonge. De wind loeide om de kleine boerderij onder aan de dijk, Blekert B 24. Koningswoud was geen grote boer. Hij had een beste melkkoe en vier forse kalveren in de stal en dit veehouderijtje combineerde hij met arbeid in loondienst bij grotere veehouders.

Die Zaterdagavond verzorgde hij het vee zoals gewoonlijk en daarna kwam de nacht.

„Het stormt,“ zei moeder Koningswoud toen het beddegaanstijd was.

Aan de tafel de heer en mevrouw Potappel uit Stavenisse, die onderdak gevonden hebben in de Kampeerstraat te IJsselmonde.

De wind ging als een razende tekeer. Een reden om op te blijven was dat niet. „Er is nog nooit één pan van het dak gewaaid,” zei de boer. Weldra waren er elf mensen in diepe rust. Vader scheen gelijk te krijgen; er gebeurde niets die nacht. Maar even na zeven uur kwam Leen beneden en maakte zijn ouders wakker. „Kom eens gauw in de keuken kijken. Het regent door.”

Maar Leen vergiste zich. Toen zijn moeder in de keuken kwam, bruisde het water al onder de deur door. In een paar stappen was zij terug in de slaapkamer.

„Kom er uit. Er is vast een polder ingespoeld.”

Koningswoud was al wakker. Er klonk een vreemd geritsel onder zijn bed. Hij sprong er uit en schrok. Het water stond hem tot de enkels.

Daarna ging alles vliegensvlug in zijn werk. De huisvader had nauwelijks tijd om een broek aan te schieten. Op blote voeten rende hij door het huis, griste wat kleren bij elkaar en wekte de beneden slapende kinderen. „Naar boven!” waarschuwde hij. Het water steeg snel, maar toen Koningswoud vrouw en kinderen achterna ging en halverwege de trap was, bedacht hij zich. Er was nog brood in huis. En het vee... het was gedoemd om te verdrinken. De stal was onrustig.

Er was geen keus, het ging hier al om 't naakte bestaan. Het water dreef hem als het ware de trap op. En toen Koningswoud boven was, wist hij dat het afgelopen was met zijn enige koe en de veelbelovende kalveren, met het huisraad en de spullen in de kast...

Lang kon hij daar niet over denken. Want toen hij naar het raam liep en uitkeek, was heel de polder één watervlakte. Aan weerszijden van het huis golfde een zee, die steeg en steeg. Verderop aan de dijk stond het huis van zijn burens, omspoeld door water. Er brandde geen licht.

Toen gaf die eenvoudige man uit Oude Tonge een voorbeeld van naastenliefde, dat hem hevige strijd gekost moet hebben. Hij klom op het platte dak van de keuken, schatte de afstand en sprong. Ergens tegen het dijktafud moest zijn bloementuintje

liggen. Hij had goed geschat, maar stond ook op die kleine verhoging al tot zijn middel in het water.

Het huis van de buurlui was donker. Hij holde er heen en schreeuwde wat hij schreeuwen kon, nog eens en nog eens. En gelukkig niet tevergeefs. De burens waren nog in diepe rust, gelukkig op de bovenverdieping. Koningswoud zag hun verbouwereerde gezichten voor het raam en dat was hem genoeg. Hij moest terug naar vrouw en kinderen. Het was geen lange weg, maar misschien heeft hij op dat stukje dijk even gedacht aan de verschrikkingen die Bunyan op zijn weg ontmoette. Het water was wild geworden en besprong de dijk. Schuimend en ziedend stortte het zich over de kruin, vrat gaten in het wegdek en viel aan op de eenzame man, die het waagde om de elementen te trotseren. Zo kwam hij terug bij zijn huis, doof van het gieren van de wind en kletsnat. Daar wachtte hem een nieuwe verschrikking. Het water was zo snel gestegen, dat hij vrouw en kinderen niet meer bereiken kon. Het huis stond klein en als ten ondergang gedoemd in het golfgebruil.

Koningswoud klemde zijn lippen op elkaar en keek rond. Er moest iets gebeuren, wilde hij vrouw en kinderen niet voor zijn ogen zien verdrinken. Vlak bij hem, half op de dijk, stond een stapel stropakken. Zonder zich te bedenken begon hij ze stuk voor stuk in het water te gooien. Waarom wist hij zelf niet goed misschien. Een pak stro kon lang blijven drijven en alles wat dreef en houvast bood, was in deze nacht kostbaar als goud. Pak na pak stortte in het water en dobberde mee in de felle stroom om het huis tot aan de welput. Daar werden zij gestremd door de stenen rand.

Binnen wachtte het gezin op de redding. De moeder en de negen kinderen. Een van de jongens, Arend, stond tegen een buitenmuur en de vrouw, helder het gevaar beseffend, waarschuwde hem. „Arend, kom daar vandaan.”

Dit redde haar zoon het leven. Want nauwelijks was de jongen weg of het water stortte zich om de muur en scheurde er een grote lap uit. De kinderen gilden in doodsangst. Dit was

het begin van de ondergang. Koningswoud, nog altijd wanhopig bezig op het droge, hoorde dit en meteen zag hij zijn eigen bedden in de boomgaard drijven. De vrouw met haar kinderen dromden samen op het dak van de keuken, wachtend op de redding, die onmogelijk scheen. Maar nood maakt vindingrijk en doodsnood scherpt het vernuft. Koningswoud liep het water in, dat hem tot de borst kwam en zijn zoon Arend, nauwelijks gekomen van de schrik, maar tot het uiterste gespannen, begreep dat er niet meer gedraald mocht worden. Hij sleepte een ijzeren springveermatras over de zolder en schoof die uit het raam. Dat was de brug, die tien mensen terugvoerde tot het leven. Met het ene uiteinde lag de matras op het raamkozijn, met het andere op een pak stro, dat onder deze last in het water verdween. Maar dat was geen bezwaar, er bleef geen andere keuze. Zo ving de huisvader zijn kinderen een voor een op in zijn stevige armen. Wankelend en angstig, half glijdend waagden zij zich op de noodbrug, maar voor zij in het water verdwenen, waren daar altijd die armen van Koningswoud, om zijn liefste bezit in veiligheid te brengen.

De vrouw kwam het laatst. Zij stond met het jongste zoontje Cor in haar armen voor het raam en draalde. De last aan haar borst was een dierbaar bezit en wanneer zij zich op de verende spiraal waagde...

Koningswoud begreep het gevaar. Hij greep een pak stro, ging er schrijlings op zitten en breidde zijn armen uit.

„Gooien,” zei hij met de moed der wanhoop. Het pak onder hem bewoog alsof het leefde. Het daalde en kwam weer omhoog, het schommelde en dook telkens onder water.

„Gooien,” zei hij nog eens, verbeterd en vastberaden.

Toen gooide de vrouw haar kind, dat in een deken gewikkeld was, over het dreigende water heen in zijn armen. Koningswoud sloeg toe en hield vast. Maar nog was de kleine Cor niet veilig, want door de schok kwam het pak stro opnieuw in beweging en het wiegelde, alsof het deze last van zich af wilde schudden. De man greep met één hand het kind en wist zich met de andere vast te houden aan een struik. Dat was zijn redding.

Doch opnieuw sloeg de schrik ijskoud door zijn bloed, toen hij naar het huis keek. Het huis leefde, het was of het na al die jaren toornig opstond en zich bevrijdde uit de verstarring van metselstenen en binten. Er kwamen scheuren in de muren, de gevels weken.

„Spring!” schreeuwde Koningswoud. En de vrouw sprong. Zoals eens Elisa van schots op schots sprong om aan de slavendrijvers te ontkomen, zo gebruikte zij de rondrijvende stropakken om aan de waterwolf te ontkomen. Hoe het mogelijk was, dat zij niet uitgleed of haar evenwicht verloor op de wankelende vlotten, weet zij zelf niet meer. Maar het gezin werd herenigd, op het moment dat het huis krakend ineenstortte en in de golven verdween, met alles wat het nog herbergde aan levende have en goederen. De dijk was bereikt. Maar nog waren de beproevingen van dit gezin niet ten einde, want de dijk, de stevige en hoge waterkering, bood op deze vreselijke Zondag geen enkele bescherming. De golven sloegen er wild overheen en er werd gat op gat in geranseld.

De enige bescherming was een haagje aan de binnenkant van de dijk, en daarachter zocht het gezin Koningswoud dekking tegen het woeden van de elementen. Veel bescherming bood deze heg niet aan de doorweekte kinderen, sidderend in hun dunne nachtgewaad, aan de halfgeklede vader en de ontzette moeder.

Die dag was er één van ellende en wanhoop, waarin de mensen op elkaar kropen om zich aan elkanders lichamen te warmen. Er was niets meer over dan deze kleine haag en dit stukje dijk, als een eiland in de barre wildernis van water. Een wildernis, waarin twee kletsnatte dekens, die door de golven werden aangespoeld, een gave des hemels waren.

Koningswoud viste ze op, wrong ze uit en bedekte er zijn vrouw en kinderen mee. Zo zaten zij die Zondag, wachtend op redding en steeds beducht voor het water, dat aan hun voeten spoelde. De man ging op zijn knieën zitten, nam de kleine Cor tussen zijn benen en boog zich over het kind alsof hij het voeden wilde met zijn schamele lichaamswarmte.

Zo zat hij één uur, twee uur, een halve dag in wind en koude en regen, tot het Zondagavond werd en de schemering viel. Nog was er geen redding. En zelfs deze kleine schuilplaats bood niet langer bescherming. Het water begon aan de dijk te knabbelen en de haag ging overstag. Een eindje verderop had de vloed alles wat drijfbaar was op een hoop tegen de dijk geworpen en daar bouwde de familie zich een wankel onderkomen van planken en takken, primitiever dan de huisvesting in het begin van onze jaartelling. Daar zaten zij bijeengedreven, langzaam verstijvend van de koude, de kelen dor als zout van dorst en leeg de magen. Weer boog de vader zich over zijn jongste kind, zolang, tot hij zijn ledematen niet meer voelde en half versuft nog slechts één gedachte over had: als er niet gauw redding komt, zijn we verloren.

Het was een nacht waarop geen morgen scheen te volgen. Maar eindelijk werd de nacht grauw en boven de verzonken wereld rondom Oude Tonge ging de zon op. De vloed dreef een winterpeen en wat uien naar de dijk. Koningswoud kwam stram overeind. „Er komt eten naar ons toedrijven,” zei hij. Hij sneed de winterpeen in plakjes en verdeelde ze. Maar de dorst bleef. Langzaam versuften de kinderen van koude en ellende en Koningswoud zelf was met zijn vrouw de uitputting nabij.

Het werd elf uur in de morgen voor de redding daagde en meer dan 24 uur had dit gezin zonder voedsel, drinken en warmte, bijna zonder kleren, op de dijk gezeten.

Het waren twee schippers met een roeiboortje, die het gezin in veiligheid brachten in een kleine boerderij, waar het warm was en een geur van soep hing. Daar werden zij alle elf in bed gestopt om warm te worden, hun dorst werd gelest en zij kregen te eten. Dit was niet anders dan een paradijs. In Middelharnis kregen zij kleren en daar gingen zij aan boord van een Spido-boot. Koningswoud moest aan boord gedragen worden. Hij had zolang in dezelfde houding gezeten, dat zijn ledematen verstijfd en als dood waren.

Toen kwam Marijke

In de kombuis van de Spido-boot stond Marijke, een 15-jarige bakvis, die met de E.H.B.O.-ploeg op pad gegaan was om hulp te bieden. Aanvankelijk was zij van het kastje naar de muur gestuurd, maar tenslotte werd zij ingedeeld bij een Rode Kruisploeg en met de boot naar Middelharnis gestuurd. En daar kwam onze Marijke op dreef.

Zij kon brood snijden en koffie schenken en onthutste kinderen over de krullebol strijken en... In de kombuis ontmoette zij Mien Koningswoud, die al weer aardig op dreef kwam. Mientje wist nog niet waar het hele gezin onderdak zou komen. Marijke wel.

„Zodra jullie in de Ahoy-hallen komen, moet je mijn huis bellen: Teunisse.”

„Is het echt waar?” vroeg Koningswoud, die op een brancard lag. Het was echt waar. Marijke kende haar ouders en de heer Teunisse zette direct zijn huis open voor de vluchtelingen. En daar zitten ze nu, allemaal bij elkaar, al weer behoorlijk op dreef. En van alle kanten komt het goed binnen, kleren, linnengoed, beddegoed... En al die hulp en dat medeleven maakt hen klein van dankbaarheid.

En er is nog iets, waarvan de heer Koningswoud ons met ontroering vertelde. Hij heeft zijn Koningin gezien, de Landsmoeder, temidden van haar ontstelde volk. Dat was in de Ahoy-hallen. Koningswoud werd binnengedragen op een brancard, met zijn

verstijfde benen. Maar zijn ogen waren nog goed.

„Doorlopen, doorlopen,” werd er overal geroepen, want de Koningin kwam door het pad, de dragers met de brancard tegemoet.

„Is dat de Koningin?” vroeg Koningswoud. „Ik heb Haar nog nooit gezien.”

„Stoppen dan,” was de spontane reactie van de dragers. Zij legden hem neer, vlakbij en hij hoorde Haar spreken. Moederlijk en diep bewogen. Dat was een belevenis om nooit te vergeten. Eigenlijk spijt het hem nu, dat hij Haar zelf niet gesproken heeft. Hij had Haar wat willen vragen. En Marijke... die Marijke heeft het hart van alle Koningswouden gestolen, omdat zij voor hen het voorbeeld is van naastenliefde en hulpvaardigheid.

„Lof, lof en nog eens lof voor de familie Teunisse,” zei Koningswoud. En dat kwam uit zijn hart. Eén ding is er nog, dat hem een beetje teleurstelt. Hij zou graag naar Canada gaan en om hem onbekende redenen hebben de officiële instanties een spaak in het wiel gestoken. Er zit familie van het gezin Koningswoud en vader met de oudste zoon zou er zo aan de slag kunnen gaan. Boeren kunnen niet lang stilzitten en we kunnen ons moeilijk voorstellen, dat men daar in Canada zulke boeren, zoals onze abonné Koningswoud, niet zou kunnen gebruiken.

Daarom had hij graag de Koningin willen spreken. Omdat hij naar Canada wil, om daar een nieuw leven te beginnen. Want hij heeft alles verloren behalve zijn moed, deze Koningswoud uit Oude Tonge.

De Familie Potappel uit Stavenisse:

HET KLAAGHUIS AAN DE MOLENDIJK

In Stavenisse woonde ook onze abonné A. G. van Bloppaart. De heer Van Bloppaart vonden wij niet op zijn evacuatie-adres in de Kampeerstraat, maar een paar huizen verder zaten de schoonouders in een rustig gezin om de kachel. Er zij vertelden ons het verhaal van de Molendijk, dat ons reeds gedeeltelijk ter ore kwam van de familie Leune.

De Molendijk te Stavenisse was in die verschrikkelijke dagen en nachten een toevluchtsoord voor allen die aan het water ontkomen waren. Wel spoelde ook hier een vloedgolf over de dijk, maar het water belaagde de huizen niet onrustbarend, omdat zij hoog aan de dijk staan. Wel kwam een big van de heer Potappel in gevaar, maar bij wijze van voorzorg was er zo'n dikke laag stro in het hok gestrooid, dat het varkentje, toen het water kwam, rustig mee omhoog ging en op een vlot van stro aan de dood ontkwam.

Die nacht waren de huizen aan de Molendijk klaaghuizen. Van alle kanten kwamen de dodelijk verschrikte drenkelingen naar dit veilige oord. De heer Potappel liet zijn tachtig jaar oude moeder met een auto halen, en nam een zieke vrouw in huis op. Maar daar bleef het niet bij. Alle huizen stroomden vol en weldra waren er veertig mensen bij elkaar in de kamer. Het waren mensen die óf zwegen, óf hun verdriet uithuilden. Mensen die in deze verbijsterende nacht kinderen, vrouw of man, zuster of broer voor hun ogen hadden zien verdrinken. Stavenisse was een dodendorp geworden en er was geen huis waarin niet getreurd werd. Veertig mensen. En de oude mevrouw Potappel, die met een goedig en verdrietig gezicht in de Kampeerstraat zat, ging troostend rond door haar huis, terwijl zijzelf in angst zat over haar familie.

Voor hen begon het om halfdrie, toen de sirene ging.

„Er fluit een boot”, zei de vrouw en zij dommelde weer even in. Maar even later kwam hun dochter kloppen, want Stavenisse was in nood. En nog even later kwamen al die mensen, nat en koud en vol ellende. Er werd een petroleumlamp aangestoken en bij dat licht werden de kleine kinderen gevoed. Er werd niet veel gesproken die nacht en toen het licht werd, begrepen zij pas goed hoe groot de ellende was. En nog was er geen einde aan, want de bakkers bakten geen brood en melk was er alleen te krijgen voor zuigelingen. Een halve liter. Het was zelfs bijna onmogelijk om aardappelen te koken, omdat er geen water was.

Mevrouw Potappel sneed de rest van de twee broden die zij Zaterdag gekregen had en wist met veel moeite een pot aardappelen gekookt te krijgen. Het was een maaltijd om nooit te vergeten. De een kreeg zijn deel op het deksel van een pan, de ander in een pollepel, de derde in een schaal. Er was niemand die daar op lette. Als de een klaar was met een vork gebruikte de ander hem. Er waren er ook die niet aten, hoewel de magen leeg waren. Zij zaten in een hoek en treurden, verbijstering in hun ogen over het ongelofelijke.

De dorst bleef. Maar ook die werd verzacht, omdat in de kelder nog weckflessen stonden met goed zomerfruit. Fruit, goed in het sap en verfrissend. En eieren waren er nog en...

Maar toen de vliegtuigen kwamen en bij de molen blikken vlees, gummi-zakken met water en brood afwierpen, was er dankbaarheid in het huis van Potappel, want veel was er niet meer over. Nog een paar weckflessen met fruit. En zó was men verschrikt door de plaag van de dorst dat mevrouw Potappel, toen de evacuatie kwam, een paar weckflessen mee aan boord nam.

Dorst. Toen wij thee dronken bij de familie Leune in Maassluis, hoorden wij, dat men zelfs nu nog met meer graagte drinkt dan anders. Zij wisten er alles van. De geredden werden uit de Voorstraat eveneens naar de Molendijk gebracht, waar een schoon-zoon van het echtpaar woont. Er waren daar nog meer families in huis, in totaal bijna twintig mensen. De dorst van de geredden kon daar niet geheel gelest worden, omdat er nergens aan water was te komen. Er waren nog twee flesjes bier in huis. Zes mensen lesten anderhalve dag hun dorst met die twee flesjes bier. Slokje voor slokje werd het kostbare vocht verbruikt. Ook met de voeding was het mondjesmaat. Er konden geen aardappelen gekookt worden door gebrek aan water en het brood werd in kleine rantsoenen verstrekt. Later kwamen de vliegtuigen met voedselpakketten en de mosselscheepjes, die brood en kaas brachten.. Toen was het ergste geleden.

Die huizen aan de Molendijk... er is onbeschrijfelijk veel geleden. Men kan zich de vreugde van moeder Leune voorstellen, toen haar man en kinderen eindelijk uit hun gevaarlijk isolement verlost waren. Wie dacht er op dat moment aan de grote materiële schade? De oude heer Leune, die ook in landbouwproducten handelt, moet minstens 40.000 kg uien op zijn schaderekening schrijven. Zeg maar een kwartje de kilo.

Maar geld, goed, het telde niet meer waar zoveel mensenlevens bedreurd werden. Men zag de dijk, die nauwelijks begaanbaar was door het drijf-hout en al de aangespoelde dingen die daar tussen rommel en vuil zo'n droevige indruk maakten, men hoorde van de ramp die de Kerkweg getroffen had. Die is weg... en die is weg. Het was te erg om te vertellen. Tegenover dit leed past slechts een eerbiedig zwijgen en als wij er van vertellen, doen wij dat alleen maar, omdat heel ons volk dit weten moet, opdat het helpe en zijn doden geddenke.

En er is geholpen!

Uit Stavenisse vertrokken vijfhonderd mensen met de „Crescendo”, een kustvaartuig uit Groningen. „Die bemanning... of het je eigen kinderen waren”, hoorden wij moeder Leune zeggen. De hulp van het Rode Kruis, van E.H.B.O., van vrijwilligers, vliegtuigen en vissersschepen... het was overweldigend.

Vijfhonderd mensen aan boord van de „Crescendo”. En onder hen waren er — gelukkig — maar drie of vier die wisten in welk een groot gevaar dit schip verkeerde toen het de haven van Stavenisse verliet. Het schuurde over de stenen van het weggespoelde havenhoofd en kon voor- noch achteruit. De dodelijk vermoeide mensen beseften niet wat er aan de hand was, maar A. J. Leune uit Maassluis, die al eerder contact had met de kapitein, begreep het wel.

„Ga naar beneden”, zei de kapitein, „en kijk of er geen lek is.”

Contact met de Redactie

IEMAND SCHREEF ONS:

Ik begrijp werkelijk niet, hoe u de „moed” heeft gehad om een weekblad, gedateerd 7 Februari 1953, aan de lezers toe te zenden zonder daarin ook maar met een enkel woord — laat staan foto — melding te doen van het reeds in de nacht van 1 Februari begonnen drama. Het is zó ergerlijk, dat ik hiervoor geen parlementaire kwalificatie kan vinden...

Enkele anderen hebben in minder agressieve bewoordingen ons hetzelfde gezegd. Vermoedelijk zal „De Spiegel” van 14 Februari hen uit deze (boze) droom geholpen hebben. Toch willen we de feiten nog eens precies weergeven.

Maandag, Dinsdag en Woensdag vóór de ramp-nacht maakten we (zoals gewoonlijk) de „Spiegel”-copie klaar. Het werk van de redactie was op Woensdag 28 Januari dus gereed. Toen kwam het werk van de zetterij, correctie, opmaak van de zetterij, foto-montage, retouche, enz. enz.

„De Spiegel” was dus op de vier koperen cylinders (elk met 8 pagina's) persklaar. Maandag moest de druk beginnen. Gezien het enorm aantal exemplaren en grote verspreiding moest dit gebeuren.

Zondagmorgen heeft directie en redactie in allerijl geconfereerd. Onze eigen reporters konden misschien Maandagavond hun foto's bij de redactie hebben. Ze zouden dan hun tocht moeten onderbreken en verdere opnamen aan derden moeten overlaten. Hoogstens hadden we wat luchtfoto's en enkele foto's uit het randgebied kunnen publiceren, als een invoegsel tussen de normale copie.

We hebben zonder aarzelen de knoop doorgehakt, omdat we voelden dat „De Spiegel” van deze gebeurtenissen grootse reportages moest maken.

Acht van onze reporters waren inmiddels al op weg en twee redactieleiden zijn terstond hen achterna gegaan. Hun ervaringen, hun reizen, per amphibie, per motorsloep, per jeep, enz., zouden boekdelen vullen. Het bereiken van de getroffen eilanden was praktisch onmogelijk en tóch is het hun gelukt. Op van de slaap, uitgeput door de emoties, hebben we elkaar in de nacht van Woensdag op Donderdag weer getroffen. Toen moesten de fotografen in de donkere kamer, de verslaggevers achter hun schrijfmachines en de redactie aan 't sorteren en samenstellen. Honderden foto's stapelden zich langzamerhand op. In de nacht van Donderdag op Vrijdag hebben wij „De Spiegel” geheel samengesteld (dus ook dit nummer was al weer 2 dagen te laat).

Er was geen lek, gelukkig niet en het schip kwam veilig buiten.

De ontvangst? Het was allemaal zo overweldigend en goed, dat de meesten daar geen woorden voor kunnen vinden.

„Die kop soep was een tientje waard”, zei de oude heer Leune spontaan.

„Maar je kreeg 'm voor niks, hoor”, voegde hij er haastig aan toe, toen hij ons zag schrijven.

Er was voedsel en drank... eindelijk volop drinken. Kleren en beddegoed werden verstrekt en woorden van bemoediging versterkten de zwaar getroffenen.

Dit waren belevenissen van onze abonnés; verhalen vol ellende en droefenis, maar ook van hartelijk medeleven en grote offervaardigheid. Er zijn wonden geslagen die niet door mensen geheeld kunnen worden, maar verder... Nederland zal deze ramp te boven komen.

Inmiddels waren al onze reporters al weer vertrokken naar de noodgebieden, om voor volgende nummers hun copie te leveren.

Als u dit leest, weet u enigermate hoe ingewikkeld het weekbladwerk is, vooral als er (zoals bij „De Spiegel”) de hoogste eisen gesteld worden aan de fotografie. Een weekblad is nu eenmaal geen dagblad, dat bovendien meestal genoeg neemt met niet-exclusieve foto's. Dat onze houding „ergerlijk” is geweest, mogen wij daarom rustig naast ons neerleggen. Het feit, dat juist in deze weken het aantal nieuwe abonnés buitengewoon groot was en „De Spiegel” overal prompt was uitverkocht, bewijst ons het tegendeel. REDACTIE.

WE ONTVINGEN:

van een meisje uit Engeland de volgende brief:

I should like to express my sympathy to the Dutch People for the terrible catastrophe that has befallen them. Tonight I heard that 12 hundred people had been drowned. My friends have pen-friends in Holland and they have recieved letters from them telling of the disaster. We, in England, cannot express in words our deep and sincere sympathy for which we feel for you.

*Your very sincerely,
Miss Beryl Billings.*

Vertaling:

Het is me een behoefte uitdrukking te geven aan mijn sympathie voor het Nederlandse Volk, naar aanleiding van de vreselijke ramp die het heeft overvallen. Vanavond hoorde ik dat 1200 mensen verdronken zijn. Mijn vriendinnen hebben „penfriends” in Holland en zij kregen brieven die melding maakten van de catastrofe. Wij, hier in Engeland, kunnen geen woorden vinden om uitdrukking te geven aan onze diepe en oprechte sympathie die wij voor u voelen. enz. enz.

★

van de Union of pen friend clubs of Japan:

We are so much surprised and grieved by the news that the violent gales hit your country causing unspeakable suffering and damages among your people. We extend our heartfelt sympathy for those who lost their relatives, dwellings and properties...

*Your very sincerely,
Masao Seki, Japan.*

We zijn zeer verrast en bedroefd door het nieuws, dat de hevige golven uw land getroffen hebben en uw volk onnoemelijk leed en schade hebben veroorzaakt. We geven uitdrukking aan onze hartelijke sympathie voor hen die hun verwanten, woningen en eigendommen verloren hebben... enz. enz.

ONS RIJMGEVECHT

U begrijpt, dat we de bromfiets-nitreiking of de Elna-bezorging even hebben moeten onderbreken. Volgende week vindt U weer een winnaar van één der prijzen. Ons „Spiegel”-rijmgevecht gaat door!

Grote pakketten kleren worden in Amerika ingeladen, verzameld door de kerken. Per schip is het naar Nederland vervoerd, ter distributie onder de slachtoffers van de overstroming.

Kisten sinaasappelen voor de geëvacueerde kinderen gaan als gift van de Italiaanse bevolking aan boord van een militair vliegtuig.

Op verschillende plaatsen in Parijs stonden bussen opgesteld, waar kleren voor het overstroomde Nederland verzameld werden.

Hulp van alle kanten

Talloe Parijzenaars brachten hun offers voor de noodlijdende bevolking der rampgebieden.

Prinses Christina van Zweden brengt een bedrag aan geld, dat haar school bijeenbracht, aan de Nederlandse gezant in Stockholm.

DE SPIEGEL — Christelijk Nationaal Weekblad — Redactie T. van Vliet. Verschijnt des Zaterdags. Adres van Redactie en Administratie: p/a Bureau De Spiegel, Wageningen, giro 11352. Ab. Prijs f 3.90 per kwartaal, weekab. 30 ct in plaatsen waar agentschappen zijn, losse nummers 35 cent. Abonnementen per jaargang. Buitenland f 19.10 per jaar. Adv. tarief op aanvraag.

De uitgeefster stelt dit tijdschrift ter beschikking onder de uitdrukkelijke voorwaarde, dat iedere verkrijger door het enkele feit van zijn verkrijging jegens haar (en in geval van latere vervreemding jegens de vervreemder en tevens jegens haar) de verplichting op zich neemt het tijdschrift niet ter beschikking te stellen of te doen stellen van een leesportefeuille.